

**ШИФР:
УКРАЇНА – КИТАЙ**

Наукова робота на тему:

«Вікна можливостей у розвитку торговельно-економічних відносин України та Китаю за умов пандемії Covid-19 та у постпандемічний період»

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I	Концептуальні основи торговельно-економічного співробітництва країн	8
РОЗДІЛ II	Динаміка торговельно-економічної співпраці України з Китаєм за умов пандемії covid-19	14
РОЗДІЛ III	Пріоритети торговельно-економічного співробітництва України та Китаю	22
ВИСНОВКИ	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	31
ДОДАТКИ	38

ВСТУП

Актуальність теми. Світові економічні процеси останніх десятиліть розвивались під впливом глобалізації, якій характерна поетапність посилення через подолання викликів. Цей процес матеріалізувався у значному зростанні торгівлі між країнами та розвитком міжнародних торговельно-економічних відносин. Сьогодні світ зіштовхнувся із новою загрозою – кризою, спричиненою пандемією коронавірусу, яка вказала на недоліки та переваги взаємозалежності держав, та може стати приводом переходу на глобалізацію 4.0 або навпаки поширити політики протекціонізму. Унаслідок чого постало питання необхідності посилення співробітництва країн. Для України, яка зазнала чималих збитків, з точки зору відновлення економічного розвитку, відстоювання державного суверенітету, реалізації національних інтересів, покращення позицій на міжнародній арені, є важливим продовження посилення зв'язку з країною-лідером, яка концентрує значні інвестиції, інновації, науково-технічний потенціал, започатковує світові тренди, Китайською Народною Республікою.

Різносторонні аспекти торговельно-економічної інтеграції досліджували: М. Алле, Б. Баласс, Н. Грущинська, Г. Дугінець, Д. Лук'яненко, А. Мазаракі, А. Маршаль, В. Репке, П. Стріттен, Я. Тінберген, І. Федун, Ю. Шишкова та ін. Проблематику торговельно-економічного співробітництва країн за умов економічної глобалізації вивчали: Л. Антонюк, О. Булатова, Н. Калюжна, О. Кіреєв, Р. Лоуренс, А. Поручник, Л. Саркісян, Я. Столярчук, М. Харт, Е. Хелпман, Т. Циганкова та інші. Вивченню становлення та розвитку україно-китайських торговельно-економічних відносин, визначенню пріоритетних напрямків співробітництва та можливостей його поглиблення в умовах швидко змінюваного світового економічного простору приділяють увагу такі вітчизняні та зарубіжні дослідники як Т. Власюк, С. Войтко, Л. Гальперіна, В. Голод, О. Дроботюк, О. Кіктенко, Т. Чернявська, А. Шаповал, О. Яценко, Зе Тянь Ін Ван, Лі Їму, Лі Янь, Чжан Хенлун, Шеньюе Ся, Чжан Чженьчжень та інші.

Метою наукової роботи є розкриття теоретичного дискурсу формування та обґрунтування пріоритетів розвитку торговельно-економічних відносин України та Китаю за умов пандемії Covid-19 та у постпандемічний період.

Відповідно до визначеної мети сформульовано завдання теоретичного, методичного і практичного характеру:

- дослідити теоретичні засади розвитку торговельно-економічних відносин країн;
- визначити тенденції та особливості розвитку торговельно-економічного співробітництва України з Китаєм;
- проаналізувати сильні та слабкі сторони двостороннього співробітництва, можливості та загрози посилення взаємодії України з КНР;
- змодельовати ступінь впливу кризи на двосторонні торговельно-економічні відносини України та Китаю;
- обґрунтувати пріоритетні напрями поглиблення торговельно-економічної співпраці України з Китаєм з прогнозуванням сценарію розвитку за умов пандемії та у постпандемічний період.

Об'єктом дослідження є процес розвитку торговельно-економічних відносин між країнами.

Предметом дослідження є сукупність передумов, особливостей, чинників та перспектив розвитку торговельно-економічних відносин між Україною та Китаєм.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в поглибленому дослідженні та ідентифікації впливу коронакризи на міжнародне економічне співробітництво країн, виявленні ключових напрямів формування і реалізації торговельно-економічної співпраці України з Китаєм та формулюванні науково-практичних рекомендацій щодо вдосконалення двосторонніх відносин за умов пандемії Covid-19 та у постпандемічний період.

удосконалено:

- систематизацію сучасних трендів розвитку торговельно-економічних відносин України та Китаю за умов пандемії Covid-19 за рахунок виявлення характерних ознак торговельних й інвестиційних процесів та трансформації підходів у протистоянні

пандемії: політика навмисного економічного сповільнення та політика мінімізації економічної шкоди за допомогою посилення співпраці; узагальнення впливу наслідків пандемії на міжнародні економічні відносини країн: унілатералізм, протекціонізм, зростання факторів невизначеності, динамізація торговельних суперечок, падіння економічних показників, зниження попиту на імпорт, невдоволення населення;

- ідентифікацію «вікон можливостей» у розвитку двосторонніх торговельно-економічних відносин в визначених секторах: інфраструктура, логістика (модернізація залізничних шляхів, портів, побудова сучасних доріг), сільське господарство та харчова промисловість (залучення китайських інвестицій в переробну промисловість для переорієнтації з сировинного експорту на високомаржинальну готову продукцію), енергетика, військово-промисловий комплекс (модернізація потужностей); цифровізація бізнес процесів й перехід на Індустрію 4.0;

- рекомендації щодо покращення торговельно-економічного співробітництва за умов пандемії Covid-19 та у постпандемічний період: активна участь у ініціативі «Один пояс, один шлях» (поглиблення гармонізації законодавства України з китайським та європейським); цифровізація та інтелектуалізація ведення міжнародної торгівлі (залучення китайських інвестицій у розвиток технологій Індустрії 4.0); диверсифікація товарної структури експорту та моніторинг пріоритетних для української сторони ринків: машинобудування, сільське господарство, харчова і легка промисловість, енергетика; підтримка вітчизняного виробника (збір та розповсюдження інформації; страхування ризиків реалізації зовнішньоторговельних угод);

дістали подальшого розвитку:

- методичні підходи до дослідження ефективності торговельно-економічного двостороннього співробітництва країн, що ґрунтуються на комплексному аналізі макропоказників (ВВП, експорт, імпорт, сальдо торговельного балансу, зміни в цінах на продукцію, обсяг прямих іноземних інвестицій, споживацькі витрати, витрати домогосподарств, урядові витрати, рівень інфляції); комплексний аналіз впливу торговельного партнерства на економіку країн і встановлення прямого зв'язку між

збільшенням обсягів експорту до Китаю та зростання ВВП України на основі кореляційно-регресійного аналізу; дослідження впливу створення зони вільної торгівлі, світової кризи та інших факторів на зовнішньоторговельний оборот між Україною та Китаєм, спрогнозовано його обсяг до 2022 року за умов створення та без ЗВТ на основі гравітаційної моделі міжнародної торгівлі;

- обґрунтування і розробка варіативних сценаріїв розвитку торговельно-економічних відносин України та Китаю за умов пандемії Covid-19 та у постпандемічний період за умов лібералізації митних тарифів, посилення симетричної взаємозалежності і компліментарності між Україною та Китаєм, створення зони вільної торгівлі, диверсифікації торговельних потоків, подолання епідемії та зменшення наслідків кризових явищ, посилення співробітництва у нових галузях посткоронавірусного періоду.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети наукової роботи було використано методи дослідження, які базуються на принципі єдності теорії та практики, а саме: системно-структурний підхід (для розкриття сутності поняття «інтеграція» та сучасних тенденцій процесу міжнародної економічної взаємодії країн); історико-логічний метод (для дослідження еволюції співробітництва України з Китаєм) та аналітико-статистичний (для визначення динаміки їх торговельно-економічних відносин); компаративний аналіз (для дослідження асиметрії соціально-економічного розвитку країн); кореляційно-регресійний аналіз (для дослідження залежності валового внутрішнього продукту України від експорту до Китаю); матричний метод SWOT-аналіз (для дослідження та визначення сценаріїв розвитку співробітництва України та Китаю); метод економічно-математичного моделювання (при розробці гравітаційної моделі впливу різних факторів на зовнішньоторговельний оборот між Україною та КНР); метод екстраполяції (для прогнозування показників зовнішньої двосторонньої торгівлі на наступні роки між країнами).

Інформаційна база дослідження: наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, законодавчі та нормативно-правові акти, офіційні інформаційні матеріали Державної служби статистики України, Національного бюро статистики Китаю, Міністерства закордонних справ України, Міністерства закордонних справ Китаю,

Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Посольства Китаю в Україні, Посольства України в Китаї, дані міжнародних експертних та рейтингових агентств, звіти та публікації міжнародних організацій (Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ), Світового банку, Світової організації торгівлі (СОТ), Міжнародного валютного фонду (МВФ), Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), ЮНКТАД та ін.), аналітичні огляди торговельної політики країн, дані мережі Internet, результати особистих спостережень автора.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані результати науково-дослідної роботи були використані у поточній діяльності Інституту досліджень сучасного Китаю імені Бориса Курца (довідка про впровадження від 21.12.2020р.). Основні положення роботи, зокрема оцінка перспектив та потенціалу галузевої співпраці України та КНР, а також аналіз можливостей українських підприємств АПК на китайському ринку, було впроваджено у практичній діяльності ГО «Українська асоціація китаєзнавців» (довідка про впровадження від 21.12.2020р.). Матеріали та результати дослідження впроваджено у навчальний процес ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» при викладанні дисципліни бакалаврського рівня факультету міжнародної економіки і менеджменту, а саме: «тренінг-курс «Економічна дипломатія» (довідка про впровадження від 24.12.2020р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення та теоретичні висновки науково-дослідної роботи обговорювались на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Тенденції розвитку економіки у 2020 році: аналітичний та теоретико-методологічний аспекти» (м. Одеса, 12.12.2020 р.).

Публікації. Основні положення та результати роботи опубліковано самостійно автором та у співавторстві в 8 наукових працях загальним обсягом 0,5 д.а., з них 3 статті у наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному виданні, 4 – у інших.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. Основний зміст роботи становить 30 сторінок комп'ютерного тексту. Робота містить 4 таблиці, 4 рисунки, 24 додатків. Список використаної літератури налічує 63 найменування.

РОЗДІЛ 1

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА КРАЇН

Інтеграція національних економік у глобальну економічну систему була однією з найважливіших подій минулого століття. Цей процес, який часто називають глобалізацією, матеріалізувався у значному зростанні торгівлі між країнами та розвитком міжнародних економічних відносин.

Сучасна парадигма міжнародного співробітництва має декілька специфічних рис: синергетичне партнерство між країнами, яке визначає ефективний та гнучкий підхід до збільшення багатства всіх країн та кожної окремо; інформація розцінюється як живильне джерело нової системи міжнародних відносин; вільна циркуляція ідей, товарів та послуг в рамках співробітництва, обмін інформацією здійснюється по міжнародних мережах [1, с. 85]. У наукових джерелах визначено різні типи та види міжнародного співробітництва (Додаток А,Б).

Виділяють чотири форми міжнародних економічних відносин: міжнародна торгівля, міжнародний рух капіталу, міжнародну міграцію робочої сили та валютно-кредитні відносини, які тісно пов'язані між собою. Міжнародна торгівля є центральною ланкою світових господарських зв'язків, об'єднуючи практично всі країни світу в єдину складну міжнародну економічну систему. Торгівля є найстарішою формою міжнародних економічних відносин, з'явилася задовго до появи світового господарства та мала значний вплив на його розвиток. Є чимало різних підходів періодизації її розвитку, але загально прийнятим та логічним вважається той, що поділяє періоди за основними подіями у світі (Додаток В).

За історію людства економістами створено низку теорій міжнародної торгівлі, узагальнюючи які можна визначити, що суб'єктами торговельно-економічних відносин є держави, державоподібні утворення, міжурядові організації, юридичні особи, фізичні особи – підприємці (Додаток Г). На початковому етапі торгівля була досить простою і здійснювалася переважно на основі бартеру [3, с. 23]. Нині, практика налічує багато методів співпраці. Існує

класифікація форм міжнародної торгівлі, яка здійснюється за різними критеріями (Додаток Д).

Міжнародна торговельно-економічна діяльність стимулює розвиток та поглиблення спеціалізації економік держав, підвищення продуктивності праці й ефективне використання власних ресурсів, обмін технологіями. Основними драйверами міжнародної торгівлі є поглиблення поділу праці, активізація діяльності транснаціональних корпорацій, лібералізація торгівлі, посилення торговельно-економічної інтеграції. Відмінність причин мотивації торгівлі країн одна з одною призвели до виникнення різних моделей, які нині працюють та активно використовуються науковцями під час аналізу торговельно-економічних зв'язків між державами: модель Рікардо сфокусована на відмінностях у технологіях; модель Хекшера-Оліна орієнтована на відмінності у забезпеченні факторами виробництва; модель специфічного фактору – поєднання двох вищезазначених; модель Кругмана зосереджена на диференціації продуктів [4].

У світі майже не залишилось держав, що не беруть участі у світових торговельних процесах, проте їх частки досить різні. Наприклад, у структурі експорту економічно розвинених країн високотехнологічна продукція становить не менше 40 %, тоді як країни, що розвиваються, є переважно експортерами сировини та напівфабрикатів [3, с. 33].

Активна взаємодія країн призвела до необхідності створення наднаціональних інституцій. Для врегулювання торговельної діяльності суб'єктів міжнародної економіки у 1947 р. була підписана Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ), яку у 1995 р. трансформовано у Світову організацію торгівлі (СОТ). Згодом, для сприяння, аналізу та оцінки ефективності торговельно-економічного співробітництва між країнами створенні міжнародні організації (МВФ, ОЕСР, Світовий Банк, ВЕФ), які щорічно розраховують відповідні індекси (Додаток Ж).

Велике значення у міжнародній торговельно-економічній діяльності мають регіональні та субрегіональні інтеграційні об'єднання. Процес інтеграції репрезентується не лише державами, як основними системоутворюючими

учасниками об'єднань, але й різноманітними організаціями, інституціями, бізнес-елітами, має відповідні етапи та форми розвитку (табл 1.1, Додаток И).

Таблиця 1.1

Характеристика форм міжнародної економічної інтеграції

Форма МЕІ*	Характеристика
Преференційні угоди	Зона з пільговим торговельним режимом, коли дві або декілька країн зменшують взаємні тарифи з імпорту товарів, зберігаючи рівень тарифів в торгівлі з іншими країнами;
Зона вільної торгівлі	Зона, де діє особливий пільговий торговельний режим для країн-учасниць за рахунок усунення внутрішніх тарифів при їх збереженні в торгівлі з іншими країнами;
Митний союз	Угода двох або декількох держав, що передбачає усунення внутрішніх тарифів та встановлення спільного зовнішнього тарифу;
Спільний ринок	Ринок, де ліквідуються будь-які обмеження на переміщення товарів, послуг, а також виробничих факторів – капіталу і робочої сили;
Економічний союз	Доповнюється гармонізацією внутрішньої та зовнішньої економічної політики;
Валютний союз	Гармонізація грошової та валютної політики введенням єдиної валюти;
Політичний союз	Створення єдиної політичної системи;
Континентальна інтеграція	Розширення інтеграційного об'єднання до меж континента;
Міжконтинентальна інтеграція	Створення зони вільної торгівлі між двома і більше інтеграційними об'єднаннями, які знаходяться на різних континентах;
Глобальна інтеграція	Створення єдиного інтеграційного об'єднання на основі світової тріади.

*міжнародна економічна інтеграція.

Джерело: складено автором на основі [8, с. 567-570].

У світі існує значна кількість інтеграційних угруповань, серед яких виділяють три основні блоки: Європейський Союз (ЄС), Угода США, Мексики і Канади (USMCA), Азійсько-Тихоокеанське економічне співробітництво (АТЕС). Вони, як і інші світові угруповання, різняться за формами інтеграції, розподілом сил в середині блоку, ступінню різноманітності країн-членів, наявністю органів наднаціонального управління (Додаток К).

У сучасних умовах з'являється необхідність у взаємодії двох або більше регіонів, які набувають форм трансрегіоналізму та інтеррегіоналізму. Мотиваційними факторами світових інтеграційних процесів є «демонстративний ефект», тобто тяжіння до існуючого потужного інтеграційного блоку, потреба у розв'язанні глобальних проблем, посилення безпеки, зміцнення позицій на світовій арені, реінтеграція та інші [5].

Високий ступінь взаємозалежності економік має ряд недоліків: підрих національного суверенітету, збільшення розриву у доходах, несправедливий розподіл благ та інші, проте найголовніший – це швидкість розповсюдження кризових явищ [6]. Всесвітній економічний форум, Cambridge Global Risk Outlook визначив групи основних факторів впливу на торговельно-економічне співробітництво, а саме: економічні, соціальні, технологічні, геополітичні, екологічні. Кожен з них має різний ступінь імовірності настання та впливу. Негативних наслідків у 2020 р. завдавали природні явища, терористичні атаки, масові крадіжки даних, але найбільшою проблемою з катастрофічними наслідками була пандемія коронавірусу Covid-19, яка запустила трансформацію світових процесів, а саме: економічна глобалізація зіткнулася з унілатералізмом і протекціонізмом, а фактори невизначеності, що впливають на розвиток і стабільність у всьому світі, значно зросли.

Криза, спровокована пандемією, нарощує невдоволення населення, загострює конфлікти, погіршує економічні показники, зменшує попит на імпорт з інших країн, що може призвести до краху налагодженої торговельної співпраці. За підрахунками СОТ, у поточному 2021 р. обсяг торгівлі товарами може впасти до 32%, залежно від того, як швидко вдасться вжити ефективні заходи стримування розповсюдження вірусної хвороби та подолання її наслідків.

Експертами висунута гіпотеза, що пандемія коронавірусу може закінчити Другий Золотий вік глобалізації, який розпочався з 1948 р. [9]. Деякі країни, включаючи США, призупинили міграційні процеси. Якщо такі обмеження залишаться в силі, або ж будуть підтримані іншими державами, вони також можуть перешкоджати міжнародній торгівлі. Сповільнення торговельно-економічної взаємодії може безповоротно закрити країни одна від одної або навпаки запустити нову хвилю глобалізації (Додаток Л).

Нині використовують два протилежні підходи у протистоянні кризі: одні держави застосовують політику навмисного економічного сповільнення, яка спрямована на захист здоров'я населення через закриття кордонів, запровадження заходів соціального дистанціювання та карантину, інші – політику мінімізації

економічної шкоди за допомогою посилення співпраці [10]. У прес-релізі генеральний директор СOT Р. Азеведо заявив: «Дані цифри загрозливі, і цього факту не обійти, але можливе швидке відновлення. Забезпечення відкритості та передбачуваності ринків, а також сприяння покращенню бізнес-середовища в цілому буде критично важливим для стимулювання нових інвестицій, які нам будуть потрібні. І якщо країни працюватимуть разом, ми побачимо набагато швидше відновлення, ніж якщо кожна діятиме окремо» [11]. Цим самим вказав на важливу роль вільної торгівлі та інтеграції на шляху до відновлення, можливість появи нових векторів розвитку.

Крім того, нинішня криза довела, що майбутнє залежить від переходу на цифрові технології, адже саме вони можуть вирішити основні проблеми сьогодення. Зараз необхідно цифровізувати суспільство та економіку швидше, ніж планувалось. За словами К. Резника у довгостроковій перспективі виживуть ті компанії, які мають кращі інструменти, що дозволяють їм бути швидкими та гнучкими; ті, які краще за інших зможуть реагувати на зміни асортименту продукції, регулювати ланцюжки поставок, контролювати і відслідковувати свої заводи та інше» [12].

У період невизначеності, нестабільності під час змін та переходу на нові реалії з'являється велика кількість «вікон можливостей». Під даним терміном розуміються короткі проміжки часу, протягом яких можуть бути прийняті ключові рішення, що дадуть бажаний результат, вони зазвичай є швидкоплинними та неповторними, наприклад: вихід на ринок з новим продуктом без конкурентів та інших перешкод, підписання угоди злиття та поглинання, залучення інвестицій. Після того, як цей період закінчиться або «вікно буде закрито», шанс скористатися цією можливістю зникне.

Чудовим прикладом поєднання двох підходів та швидкої реакції на умови сьогодення слугує Китай, який на початку спалаху пандемії запровадила жорсткі карантинні заходи, однак, одночасно розширювала свої інтеграційні можливості та нині безупинно стимулює розвиток цифровізації економіки та суспільства. КНР є членом одного із найбільших економічних блоків – АТЕС та ряду інших об'єднань.

Крім того, на фоні світової кризи, у листопаді 2020 р. було підписано угоду про вільну торгівлю між десятима країнами АСЕАН (Асоціації держав Південно-Східної Азії) і п'ятьма їх ключовими торговельними партнерами: Австралією, Новою Зеландією, Японією та Південною Кореєю та Китаєм, яка отримала назву Угода про всебічне регіональне економічне співробітництво (RCEP). На утворений блок припадає близько третини світового ВВП. Створення RCEP може допомогти країнами швидше реагувати на сучасні виклики, стимулювати подальшу економічну та політичну інтеграцію.

Україна у свою чергу теж входить до певних регіональних угруповань, таких як Організація Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС), Організація за демократію та розвиток – ГУАМ [13]. Протягом останніх років країна проводить планомірну роботу щодо повноцінного входження до ЄС і вже має ряд економічних угод в рамках даного інтеграційного процесу. Співпраця за межами європейського регіону також має велике значення. Для України створення RCEP, перш за все, є сигналом звернути увагу на потужний Азійсько-Тихоокеанський регіон (АТР), співпраця з яким може стимулювати економічний розвиток, у тому числі за допомогою значного розширення експортних можливостей. Варто зазначити, що Україна має певну договірно-правову базу двосторонніх відносин з Китаєм, як однією з країн-учасників нового об'єднання, яка налічує близько 300 документів, адже двостороннє співробітництво розпочалось ще до приєднання країн до СОТ, а саме Угодою між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки про торговельно-економічне співробітництво з 1992 р. [14].

Отже, світові економічні процеси останніх десятиліть розвивались під впливом глобалізації та потужної інтеграції країн, що забезпечувало постійне економічне зростання та розвиток зі збереженням стабільної безпекової ситуації. Проте, новим викликом сьогодення стала пандемія Covid-19, яка вказала як на недоліки, так і переваги всебічної співпраці країн. Криза викликала необхідність перегляду набутих знань і зміни підходів до управління економікою та питаннями торговельного-економічного співробітництва. Ситуація, яка виникла, відкриває нові «вікна можливостей» перед країнами, у тому числі і Україною.

РОЗДІЛ 2

ДИНАМІКА ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З КИТАЄМ ЗА УМОВ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Україно-китайські відносини нині несуть характер стратегічного партнерства та продовжують динамічно розвиватись, обидві сторони прикладають зусилля до виведення їх на новий рівень. Протягом останніх років Китай займає провідне місце серед торговельно-економічних партнерів України.

У структурі експорту в 2015 р. Китайська Народна Республіка поступалась місцем лише Російській Федерації, показник якої був вдвічі більший – 12,66%. Проте, варто зазначити, що в 2019 р. Китай зайняв лідируючу позицію та рівень значимості його ринку збільшився до 7%, тоді як Росії впав з 12% до 6% протягом досліджуваних років. У структурі імпорту відслідковується схожа тенденція [Додаток М].

За даними Державної служби статистики України, у 2019 р. товарообіг з Китаєм становив 12 млрд. 797,9 млн. дол. США. та виріс на 30% порівняно з попереднім роком. Україна постачає до Китаю переважно руди, зерно, жири, олію, машинне обладнання, відходи харчової промисловості. Товарна структура українського експорту у 2019 р. свідчить про переважання товарів з низькою доданою вартістю (Додаток Н). Протягом досліджуваних років в українському експорті до Китаю зростає частка сільськогосподарської та харчової продукції. Слід зазначити, що у 2019 р. українські імпортери покривають 66% китайського сукупного імпорту кукурудзи та 64% соняшникової олії (табл. 2.1.).

Імпорт з КНР в Україну значно перевищує експорт до Китаю. Так, він у 2019 р. становив 9,2 млрд дол США, а експорт – 3,6 млрд дол США (Додаток П). Основними стаття імпорту з Китаю є високотехнологічні товари: напівпровідникові прилади, телефони, комп'ютери. До структури українського імпорту у 2019 р. входили: електричні машини (34%), котли та машини (17%), пластмаси, полімерні матеріали (4%) та інше (Додаток Р).

Таблиця 2.1

Ключові товарні позиції торгівлі між Україною та Китаєм у 2019 р., %

Експорт у КНР	частка товару в		Імпорт з КНР	частка товару в	
	Експорті України	Імпорті КНР		Експорті КНР	Імпорті України
Залізна руда	34	1,1	Напівпровідники	3,5	93
Кукурудза	13	66	Смартфони	0,2	57
Олія та насіння соняшнику	14	64	Комп'ютери	0,3	67
Рапсова олія	62	6	Електричні трансформатори	0,7	53
Ячмінь	21	10	Епоксидні смоли у первинних формах	1,6	39

Джерело: побудовано за даними [15].

Варто звернути увагу на те, що сальдо торгового балансу України починаючи з 2016 р. є від'ємним, що негативно впливає на національного виробника та економічний розвиток країни в цілому. У той же час, даний показник Китаю має стабільно позитивне значення, що може нести ризики для економіки України (Додаток С). Слід також зазначити, що коефіцієнт покриття імпорту експортом товарів та послуг, який характеризує масштаб дефіциту торговельного балансу, протягом п'яти досліджуваних років менший одиниці, і це свідчить про те, що доходи від експорту не перекривають витрати на імпорт, тобто залишку китайської валюти в Україні не було (табл. 2.2).

Найбільш поширеними напрямками китайського експорту є США (19%), Гонконг (10%), Японія (6%), тоді як частка України в структурі становить лише 0,2%, але відслідковується тенденція до незначного збільшення. До основних країн-імпортерів Китаю відносяться Південна Корея (9%), Японія (8%), США (7%), коли Україна займає незначну частку (0,2%) [17]. Така частка у структурі торгівлі КНР обумовлює від'ємне сальдо торговельного балансу між країнами. Досліджуючи ретроспективу їх торговельних відносин, сальдо позитивним було лише у 2002-2004 р. (Додаток Т).

Таблиця 2.2

Динаміка експортно-імпортних операцій України з Китаєм за 2015-2019рр.

Показник	Рік				
	2015	2016	2017	2018	2019
Експорт товарів та послуг до Китаю, млн. дол. США	2439,7	1892,7	2204,4	2306,1	3780,8
Імпорт товарів та послуг з Китаю, млн. дол. США	3899,3	4783,7	5807,6	7797,3	9430,5
Зовнішньоторговельний оборот, млн.дол. США	6339,0	6676,4	8012,0	10103,5	13211,3
Коефіцієнт покриття імпорту експортом	0,6	0,4	0,4	0,3	0,4

Джерело: побудовано за даними [16].

Для того, щоб з'ясувати важливість КНР як торговельного партнера України, вважаємо доцільним дослідити залежність зміни ВВП від зміни експорту українських товарів до Китаю за допомогою кореляційно-регресійного аналізу з наступних вхідних даних (Додаток У).

Розрахований коефіцієнт кореляції (r) дорівнює 0,409663472167864. Отримане число більше за 0, що свідчить про прямий зв'язок, тобто збільшення обсягів експорту до Китаю призводить до зростання ВВП України. Значення коефіцієнта кореляції знаходиться в межах від 0,3 до 0,5, з чого можемо зробити висновок про помірність зв'язку, і пояснюється це тим, що азіатський напрямок торгового партнерства ще знаходиться на початковій стадії розвитку. Регресивне рівняння матиме вигляд: $y = 19,196x + 88456$ (рис. 2.1), за допомогою якого, якщо взяти обсяг експорту за x , а ВВП – за y , можна дізнатись на скільки збільшиться обсяг ВВП при зростанні українського експорту до Китаю на 1 млн доларів.

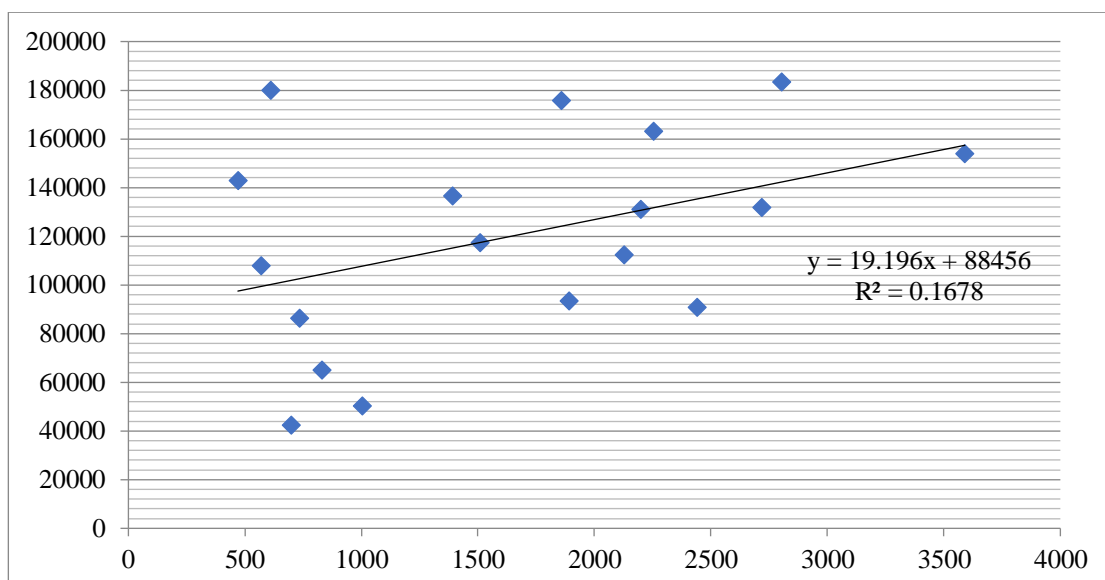

Рис. 2.1. Регресійне рівняння та коефіцієнт детермінації експорту до КНР та ВВП України

Джерело: побудовано автором у Microsoft Excel.

Пандемія коронавірусу у 2020 р. дещо змінила динаміку торгівлі України з Китаєм через ускладнення логістики та значні витрати часу і ресурсів компаніями на розмитнення їх продукції. Однак, дві країни продовжують розвивати торгово-економічну взаємодію навіть за таких складних умов. Важливим аспектом їх співробітництва на тлі поширення вірусу є допомога один одному в боротьбі з ним. На початку поширення хвороби в КНР, український уряд та компанії надавали допомогу засобами індивідуального захисту. У свою чергу, Китай один із перших хто підтримав Україну в той час, коли епідемія спалахнула на її території. Крім того, у Міністерстві охорони здоров'я (МОЗ) заявили, що одну із перших вакцин буде поставлено китайською компанією Sinovac Biotech.

Китайська Народна Республіка залишається лідером міжнародної торгівлі та другою економікою, незважаючи на кризові явища сьогодення. Згідно з результатами дослідження американського Центру економічних і ділових досліджень (CEBR), Китай може відібрати статус першості у США на п'ять років раніше, ніж очіувалося – у 2028 р., однією із причин є швидкість відновлення після наслідків пандемії [18]. Через швидкий розвиток Китаю та значний вплив на зміну світового економічного горизонту інші країни вбачають його як

небезпечного конкурента, але й водночас сильного союзника на шляху процвітання та як простір, де найбільше з'являтимуться «вікна можливостей» за умов пандемії та у постпандемічний період.

Для посилення позицій на світовій економічній та політичній арені Китай ініціює ряд масштабних програм та проєктів, які поглиблюють міждержавне співробітництво. Серед таких слід виокремити «Один пояс, один шлях», який відкриватиме нові можливості зростання та розбудови економік партнерів, слугуватиме платформою для зовнішніх контактів. За словами глави зовнішньополітичного відомства КНР Ван І. якісної співпраці в рамках ініціативи можна домогтись за рахунок відновлення економічної діяльності, використання нових драйверів зростання, таких як охорона здоров'я, «зелений» розвиток і цифрова економіка [19]. Співробітництво у побудові нового Шовкового шляху надає Україні шанси залучити китайські інвестиції, розбудувати інфраструктуру, впровадити сучасні технології у різні галузі, розширити ринки збуту та інше. Однак, поки що її участь в проєкті лише декларативна.

За таких умов виникає інтерес дослідження потенціалу співробітництва України та Китаю, їх економічний стан, особливості торговельного профілю. З цією метою спершу проаналізуємо макроекономічні профілі країн (Додаток Ф). Також важливу роль відіграють їх позиції у світових рейтингах, які розраховуються провідними міжнародними інституціями щорічно, оцінюючи та аналізуючи основні показники країн. Звіти міжнародних організацій 2019 р. надають можливість дослідити та розподілити країни за рангом у відношенні до світових показників та одна до одної з різних категорій (рис. 2.2).

Українська сторона, підписавши План дій у межах ініціативи «Один пояс, один шлях», збільшила економічний та інвестиційний інтереси Китаю. Пріоритетами стратегічної україно-китайської співпраці можуть бути інвестиційні проєкти у сільське господарство, енергетику, інфраструктуру, військово-промисловий комплекс, розвиток високих технологій в рамках Індустрії 4.0, туризм, суднобудування.

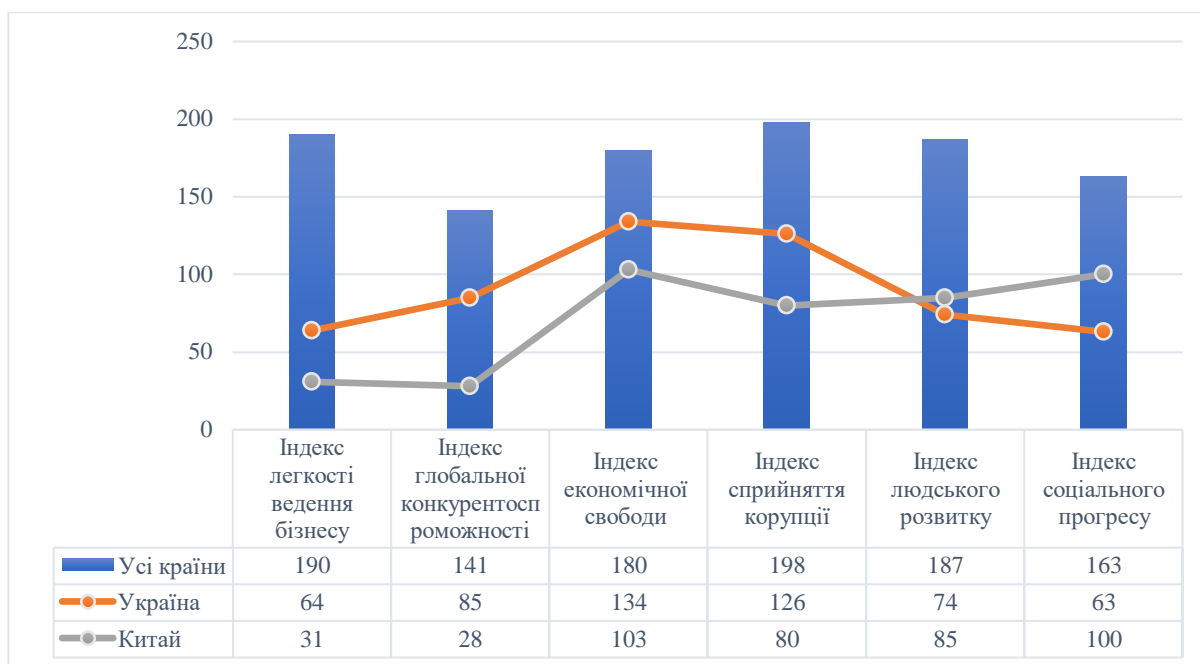

Рис.2.2. Місце України та Китаю у провідних світових рейтингах

Джерело: побудовано за даними [25, 26, 27, 28, 29, 30].

Сукупний обсяг прямих китайських інвестицій у 2019 р. в акціонерний капітал значно зріс порівняно з попередніми роками, проте відповідні інвестиції з України зменшились. Найбільшу частку у галузевій структурі прямих інвестицій в акціонерний капітал з КНР займає промисловість – 21,43%, зокрема переробна – 17,61%, професійна та науково-технічна діяльність – 17,23%, сільське, лісове та рибне господарство зайняло 13,61% (Додаток X,Ц).

Сільськогосподарська галузь є однією з перспективних у співробітництві. Подальше поглиблення співпраці відбуватиметься за рахунок використання новітніх технологій у вирощуванні та виробництві продукції. Також Україна має значний туристичний потенціал, який може зацікавити китайських інвесторів у розбудові курортних та готельних комплексів.

Окремо варто виділити інвестиції в розвиток технологій, що відносять до Індустрії 4.0 та мають вплив на кожну галузь. У квітні 2019 р. було затверджено Програму науково-технічного співробітництва між Україною та Китайською Народною Республікою на період 2019-2020 рр., в яку загалом увійшли 32 спільні проєкти [14]. Так, наприклад, у межах «Один пояс, один шлях» КНР активно інвестує в телекомунікації, розвиток 4G та 5G, в технології, пов'язані з

будівництвом двигунів для літаків, вертольотів, суден (Beijing Skyrizon Aviation Industry Investment Co Ltd інвестує в «Мотор Січ») та енергетичну галузь країн-учасників (понад \$50 млрд), а саме у проекти розвитку сонячних, вітрових електростанцій, гідроенергетики (компанії CNBM, Shanghai Electric Power Construction, Power China Fujian Engineering, China Machinery Engineering Corporation), переробка сміття (Grandblue Environment Co Ltd, China Everbright International Limited) [20]. Реалізація цих проектів збільшує обсяги вироблення енергії, масштаби надання телекомунікаційних послуг. Перспективи залучення китайських інвестицій в Індустрію 4.0 в Україні полягають в тому, що країна має конкурентні переваги: низька вартість і висока кваліфікація трудових ресурсів, близький та вільний доступ до ЄС в рамках Зони вільної торгівлі як основного ринку збуту.

Стратегічними напрямками залучення інвестицій є також транспортно-логістична та енергетична сфери. Китайські інвестиції у її розбудову держав-учасниць ініціативи «Один пояс, один шлях» склали понад 90 млрд доларів США [21]. Було виділено потенційні проекти які могли б зацікавити китайських інвесторів, та продемонстровано у Додатку III, реалізація яких забезпечить посилення енергонезалежності України, покращить транзитні можливості та стане надійним каналом для китайського експорту на ринки Європи.

Отже, торговельно-економічні відносини України та Китаю останні роки посилюються, але в той же час спостерігається значна диспропорція на користь Китаю, яка відображається у від'ємному сальдо товарообігу, вузькій номенклатурі українського експорту, основою якої є сільськогосподарська сировина з низькою доданою вартістю, та високотехнологічному імпорту. Одним із перспективних секторів є агропромисловий, тому варто залучати китайські інвестиції в переробну промисловість для відходу від експорту сировини до готової продукції. Зважаючи на вигідне географічне положення України та потребу в здешевленні транзиту китайського експорту до одного з найбільших ринків світу – ЄС, стратегічно важливою розглядається співпраця двох країн розглядається в транспортній та логістичній сферах. Україна має значні

енергетичні, військово-промислові потужності, які є застарілими, тоді як Китай є власником передових технологій, така ситуація відкриває нові можливості для співпраці. Враховуючи відкритість економіки Китаю, швидке подолання епідемії, вихід із кризи шляхом посилення регіональних інтеграцій може відкрити нові можливості розвитку для України в рамках взаємодії та участі у спільних проєктах.

РОЗДІЛ 3

ІНСТРУМЕНТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА КИТАЮ

Участь України в ініціативі «Один пояс, один шлях», головним завданням якої – безперебійна торгівля, є одним із важливих кроків побудови платформи для зміцнення торгово-економічного співробітництва з Китаєм та іншими учасниками даного проєкту. Тому для країн у його межах важливим питанням стало створення зони вільної торгівлі (ЗВТ) з Китаєм. Такий вид співробітництва між державами сприятиме не тільки розвитку у інвестиційній, інфраструктурній, фінансовій сферах, а й надасть змогу швидко виявляти та використовувати інші «вікна можливостей» взаємодії та зростання.

Уряд України докладает чималих зусиль для зміцнення відносин, результатом чого є низка підписаних угод про ЗВТ з Ісландією, Ліхтенштейном, Норвегією, Швейцарією, Канадою та іншими, розпочата підготовка до переговорів із Єгиптом, Індонезією, Йорданією і КНР. У свою чергу, Китай також має 16 угод з країнами та регіонами, із 11 – веде перемовини (22). Утворення зони вільної торгівлі між Україною та КНР відповідатиме стратегічним цілям розвитку двох країн та зміцнить їх торговельно-економічні зв'язки. Однак, у свою чергу, розвиток торгівлі між ними створює виклики для вітчизняної економіки, адже понад половини негативного сальдо у торгівлі товарами України формується саме за рахунок Китаю. Крім того, після кризи спровокованою коронавірусом у поєднанні з торговою війною між США та Китаєм, міжнародне економічне співробітництво виглядає інакше – спостерігається посилення протекціоністських заходів .

Для визначення та розуміння основних чинників впливу на стратегічний розвиток торговельно-економічних відносин за умов пандемії та постпандемічний період між Україною та Китаєм проведено SWOT-аналіз (табл. 3.1). Даний метод надає змогу визначити зовнішні загрози і можливості, внутрішні сильні та слабкі сторони. З огляду на проведений аналіз можна визначити чотири можливі сценарії розгортання подій, які містять в собі як позитивні, так і негативні фактори впливу на співробітництво двох країн [23].

Таблиця 3.1

SWOT-аналіз співпраці України з Китаєм

<p>ЗОВНІШНІ ЧИННИКИ</p>	<p>Можливості (О)</p> <p>1. Розширення співробітництва між країнами в рамках проєкту «Одна пояс - один шлях» в екологічній, торговельній, інвестиційній сферах та впровадженні технологій в рамках Індустрії 4.0.</p> <p>2. Створення ЗВТ між Україною та Китаєм.</p> <p>3. Вихід на китайський ринок та поглиблення торговельно-економічного партнерства у пріоритетних галузях.</p> <p>4. Використання досвіду подолання коронавірусної хвороби та спровокованих кризових явищ.</p>	<p>Загрози (Т)</p> <p>1. Технологічна асиметрія в торгівлі країн: експорт сировини з України та високотехнологічний експорт КНР.</p> <p>2. Обмежений вихід вітчизняного бізнесу на ринок Китаю.</p> <p>3. Збереження негативного сальдо у торгівлі з Китаєм.</p> <p>4. Високий рівень тарифного захисту, особливо для сільськогосподарської продукції.</p> <p>5. Загострення конфлікту з США. Можливість спалаху конфлікту з іншими країнами;</p> <p>6. Погіршення епідеміологічної ситуації.</p>
<p>ВНУТРІШНІ ЧИННИКИ</p> <p>Сильні сторони (S)</p> <p>1. Вигідне географічне положення, близькість до Європи.</p> <p>2. Україна багата на природні ресурси</p> <p>3. Високий рівень людського розвитку та соціального прогресу.</p> <p>4. Науково-технічний потенціал.</p> <p>5. Ємкі фінансовий, товарів та послуг, інвестиційний, технологічний та інші ринки;</p> <p>6. Значна сировинна база.</p>	<p>Очікування (S+O):</p> <p>Лібералізація торгівлі, зміцнення торговельно-економічних відносин, посилення симетричної взаємозалежності між обома країнами, створення зони вільної торгівлі, економічне зростання, диверсифікація торговельних потоків, подолання епідемії та зменшення наслідків кризових явищ, посилення співробітництва у нових галузях посткоронавірусного періоду.</p> <p>Стратегія: ПОГЛИБЛЕННЯ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ</p>	<p>Очікування (S+T):</p> <p>Зростання попиту на імпорту продукцію на внутрішньому ринку, зменшення товарної номенклатури національного експорту.</p> <p>Збільшення диспропорції у виробничих та технологічних можливостях країн, зростання експортозалежності в сировинному секторі, низький рівень товарної та географічної диверсифікації українського експорту.</p> <p>Стратегія: ПОЛІТИКА ІННОВАЦІЙНОГО ПРОРИВУ</p>
<p>Слабкі сторони (W)</p> <p>1. Воєнний конфлікт на сході України.</p> <p>2. Суспільна, політична, економічна нестабільність.</p> <p>3. Енергетична залежність держави.</p> <p>4. Низька конкурентоспроможність національних товарів та послуг.</p> <p>5. Нестабільність курсу національної валюти.</p> <p>6. Ускладнена епідеміологічна ситуація.</p>	<p>Очікування (W+O):</p> <p>Зниження темпів поглиблення співпраці в зв'язку з нестабільною економічною, політичною, епідеміологічною ситуаціями, виникнення нових підходів до розвитку китайсько-українських відносин, торговельно-економічне партнерство задля просування національних інтересів, посилення енергетичної незалежності.</p> <p>Стратегія: ГЕОГРАФІЧНОЇ ТА ТОВАРНОЇ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ</p>	<p>Очікування (W+T):</p> <p>Зменшення товарообігу між країнами, дестабілізація торговельно-економічних відносин двох країн, поглинання українських компаній, послаблення конкурентоспроможності українських компаній, погіршення інвестиційного клімату України, поява нових торгових обмежень та перешкод.</p> <p>Стратегія: ПЕРЕОРІЄНТАЦІЯ ЗОВНІШНІХ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ</p>

Джерело: складено автором.

Найкращий сценарій розгортання подій слід очікувати при поєднанні зовнішніх можливостей та внутрішніх сильних сторін (S+O), для реалізації якого рекомендується обрати стратегію поглиблення торговельно-економічної інтеграції. За рахунок посилення зв'язків з Китаєм з'явиться можливість більш ефективного подолання епідемії та її наслідки, відкриються нові можливості співробітництва у посткоронавірусному періоді. Прогнозування найгіршого можливе при поєднанні зовнішніх загроз та внутрішніх слабких сторін (W+T). У даному випадку пропонується розширювати ринки збуду з метою зменшення залежності від торговельного партнера Китаю.

Для обрання оптимального сценарію подальшої співпраці також доцільно використати гравітаційну модель, за допомогою якої можна визначити ступінь впливу кризи коронавірусу на економіки України і Китаю та двосторонню торгівлю між ними. Для оцінки параметрів даної моделі взято статистичні дані за період 2002-2019 рр. ВВП Китаю та ВВП України обрано в якості показників M_i та M_j відповідно. З метою вимірювання відстані між країнами пропонуються різні показники, такі як географічна відстань, витрати на перевезення та інші. У даному випадку на вартість перевезень впливає варіативність цін на нафту, тому її й було взято в якості D_{ij} .

Рівняння гравітаційної моделі Тінбергена описує динаміку зовнішньоторговельного обороту Китаю з Україною за 2002-2019 рр. та має вигляд (Додаток Щ, Ю):

$$\ln(F_{ij}) = -8,713 + 0,617 \ln(M_i) + 0,592 \ln(M_j) - 0,174 \ln(D_{ij}) - 0,100 DVMMY_{ij}.$$

Проведений регресійний аналіз підтвердив гіпотезу: збільшення ВВП країн-партнерів позитивно впливає на ЗТО між ними, тоді як зростання цін на нафту – негативно. За критерієм Фішера модель виявилась статистично значущою.

Окрім аналізу поточного стану торгівлі між двома досліджуваними країнами, гравітаційна модель також дозволяє визначити обсяг двосторонньої торгівлі на

наступні роки. Для цього ми використали прогнозовані показники МВФ щодо ВВП України та Китаю, цін на нафту у 2020-2022 рр.. За результатами дослідження гравітаційної моделі та прогнозів експертів передбачається зростання обсягу зовнішньоторговельного обігу у 2022 р. до 11740,2 млн. дол. США (рис. 3.1). Оскільки під час розрахунків даної моделі не взято до уваги створення зони вільної торгівлі, відмічається не велике зростання показників. Крім того, за прогнозами МВФ у 2021 р. очікується зниження ВВП у всіх країнах, незначна стабілізація якого відбудеться лиш з наступного року: приріст в Україні становитиме 3%, у Китаї – 8,2% [24].

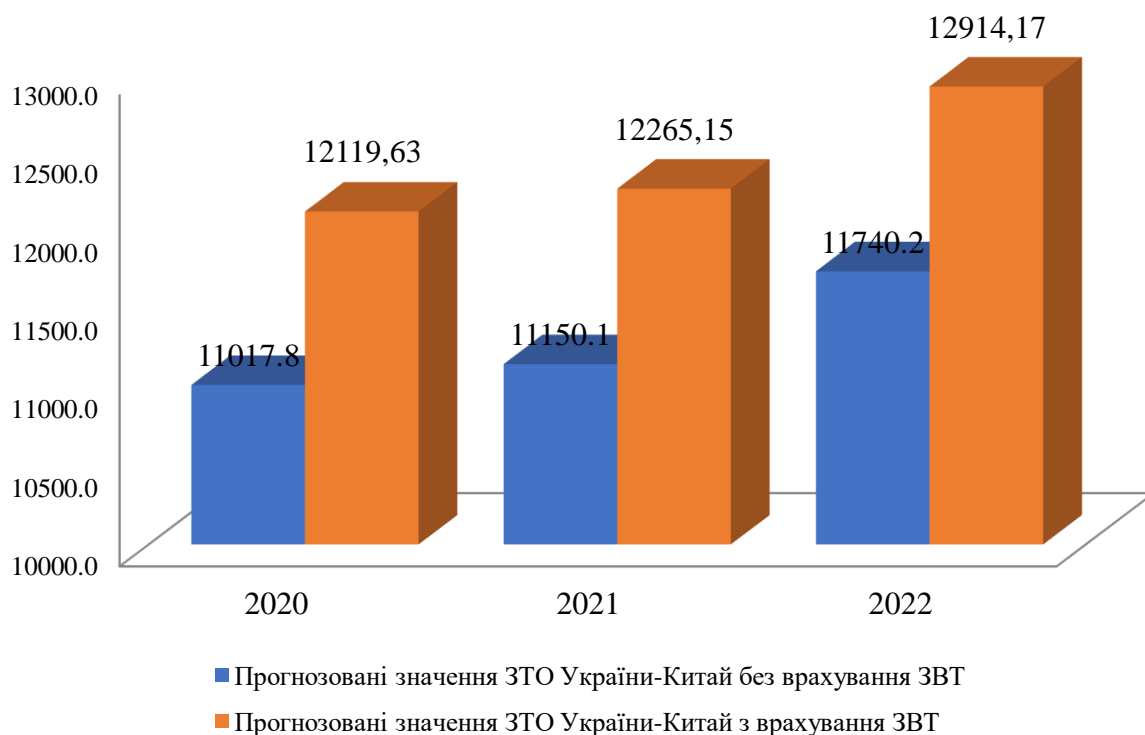

Рис. 3.1. Прогнозований товарооборот між Україною та Китаєм у 2020-2022рр., млн. дол. США

Для наочного зображення змодельовано зовнішньоторговельний оборот України та Китаю у період з 2002 по 2019 рр. (рис. 3.2). Порівняння фактичних та змодельованих значень, отриманих внаслідок розрахунків, свідчить про актуальність даної моделі, адже їх показники майже точно збігаються.

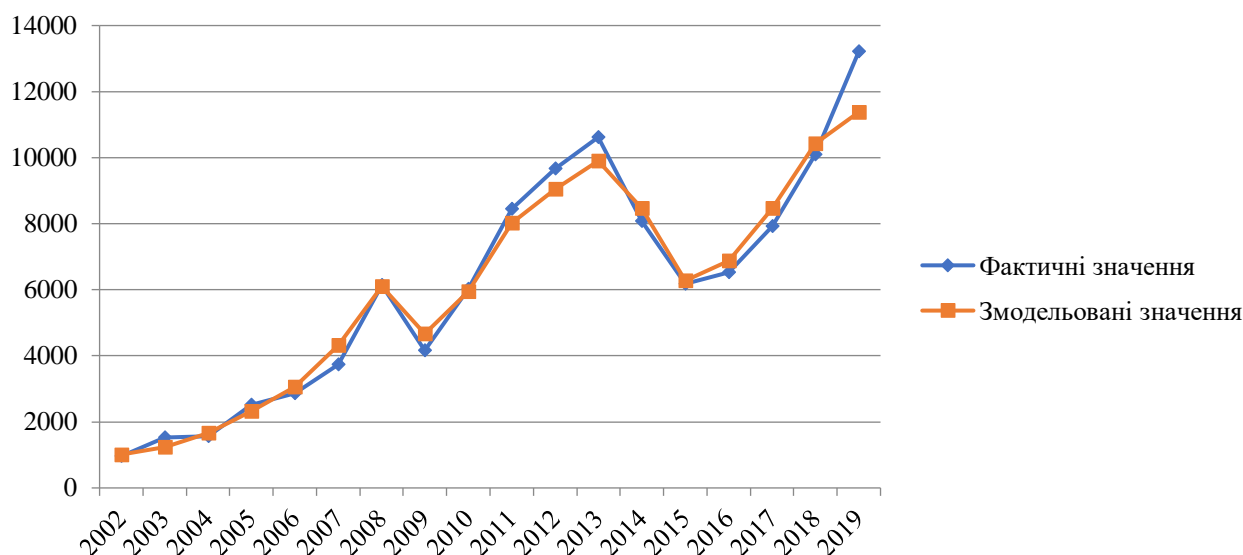

Рис. 3.2. Фактичні та змодельовані значення зовнішньоторговельного обороту України та Китаю у 2002-2019рр., млн. дол. США

Створення ЗВТ та посилення співпраці може позитивно вплинути на зміну прогнозованих показників, а саме: двосторонній товарообіг країн зросте на 0,1 дол. США на кожен долар у результаті дії зони вільної торгівлі (Додаток Я). Дана модель також дозволяє зробити висновки, що при збільшенні валового внутрішнього продукту Китаю на 1 дол. США зовнішньоторговельний оборот країн збільшиться на 0,617 дол. США, при збільшенні ВВП України на 1 дол. США ЗТО збільшиться на 0,592 дол. США, при збільшенні ціни на нафту на 1 дол. США ЗТО між двома країнами зросте на 0,174 доларів.

Проведений аналіз свідчить про доцільність поглиблення інтеграції. Проте, торговельна політика України ще до кризи, яка розпочалась у 2019 році, була неефективною і тому нині потребує швидкого оновлення. Націленість країни на входження до Європейського Союзу та бажання Китаю збільшити свою частку на ринку ЄС свідчить про необхідність подальшої гармонізації законодавства обох країн з європейським. У сучасній торговельній політиці ЄС основними якісними ознаками є прозорість та ефективність. Однак, у нових умовах, спровокованих пандемією Covid-19, необхідне постійне її оновлення, що в першу чергу, стосується:

- глобальних ланцюгів створення вартості, креативної і цифрової економіки;
- посилення мобільності фахівців, менеджерів і постачальників послуг;

– розширення кооперації та партнерських відносин з зацікавленими країнами в питаннях інвестиційних та торговельних відносин;

– створення сприятливих умов для розвитку малого і середнього бізнесу.

Слід також врахувати, що регуляторні питання, які виникають у процесі співробітництва Китаю та ЄС, можуть стосуватись безпосередньо вітчизняних процедур, правил та вимог. У разі підвищення китайських стандартів до рівня європейських, адаптований український експорт не відчуватиме труднощів та перешкод. З іншого боку, у разі пом'якшення зі сторони Китаю спроститься процес виходу вітчизняного виробника на його ринок.

Крім того, при співпраці з КНР, яка у свою чергу швидко підлаштовується до світових тенденції, а подекуди їх започатковує, з'являється можливість перейняття китайського досвіду ведення торговельної політики, яка реалізується за допомогою тарифних і нетарифних інструментів. Митний тариф Китаю складається зі ставок РНС, загальних тарифних ставок, ставок тарифної квоти, договірних тарифних ставок, спеціального пільгового тарифу та тимчасових мит. Протягом останніх 20 років, тарифний захист Китаю знижувався. За даними СОТ, у Китаї середній митний тариф у 2019 р. становив 10,0%, 5,9% – на сільськогосподарські товари та 6,6% – не сільськогосподарські товари. В Україні середньоарифметична ставка кінцевого зв'язаного рівня у 2019 р. становила 5,8%, для сільськогосподарських продуктів – 34%, для не сільськогосподарські товарів – 12,2%.

Вагомим бар'єром для виходу українського експорту на ринок Китаю є також нетарифні заходи, найбільша кількість яких стосується технічного, санітарного і фітосанітарного регулювання та ліцензування значної частини імпорту. Крім того, вимоги до імпорту можуть швидко змінюватися та різнитись у залежності від портів та регіонів, регулювання яких складне і непрозоре.

Від створення ЗВТ у першу чергу виграє Китай. Насамперед, це обумовлено суб'єктивними та об'єктивними факторами, крім того, ставки українських митних тарифів є зв'язаними, що свідчить про незмінність та сталість взятих зобов'язань та надійність їх дотримання. Тому прийняття угоди про утворення ЗВТ повинно бути виваженим та підписаним за умов взаємовигідного, транспарентного співробітництва.

З метою просування торговельно-економічних інтересів українського бізнесу на китайському ринку представники економічної дипломатії України повинні використовувати ряд методів роботи, які націлені на захист економічних інтересів вітчизняного виробника на китайському ринку, а саме: сприяння подоланню та усуненню тарифних і нетарифних бар'єрів; аналіз двосторонніх торговельно-економічних відносин, а також між третіми сторонами з країною перебування; пошук потенційно можливих вільних ніш та вигідних умов для реалізації продукції вітчизняного виробника; моніторинг ринків та галузей, які мають пріоритетне значення для української сторони: машинобудування, сільське господарство, харчова і легка промисловість, енергетика та інші; налагодження ділових контактів з китайськими представниками різних секторів економіки та проведення переговорів, зустрічей з потенційними партнерами; збір та розповсюдження інформації про торговельно-економічну діяльність України та перспективи її поглиблення та інші.

Отже, помітний потенціал двосторонньої співпраці України з Китаєм та найбільш оптимальний варіант буде за умов гармонізації їх торговельних політик, врахування національних інтересів та диспропорцій їх розвитку, дотриманням правил, норм та встановлених принципів міжнародної торговельної системи, беручи до уваги реалії сьогодення, в умовах яких створюються нові економічні закони. Удосконалення торговельно-економічного співробітництва України з Китаєм та запобігання залежності першої можливе за рахунок товарної диверсифікації експорту, підтримки вітчизняного виробника, цифровізації та інтелектуалізації ведення міжнародної торгівлі.

ВИСНОВКИ

1. Досліджено становлення та розвиток міжнародного торговельно-економічного співробітництва країн в умовах глобалізації. Ідентифіковано міжнародну торгівлю як основну ланку світових господарських зв'язків, яка об'єднує практично всі країни світу в єдину складну міжнародну економічну систему. З'ясовано, що активна взаємодія економік держав призвела до необхідності створення наднаціональних інституцій та стимулювала розвиток регіональних, субрегіональних інтеграційних об'єднань, які подекуди набувають форм трансрегіоналізму та інтеррегіоналізму.

2. Сучасній глобальній економічній системі характерні тенденції поглиблення торговельно-економічної інтеграції країн, посилення їх взаємозалежності з метою досягнення стабільного економічного зростання кожної, що, у свою чергу, створює виклики, які вказують як на недоліки, так і нові можливості та вектори розвитку. Одною з очевидних загроз світовій економіці стала криза коронавірусу, вихід з якої вбачається у двох діаметрально протилежних напрямках: мультилатералізму і посилення економічного націоналізму. Провідні експерти та автори наголошують на ефективності першого.

3. Китайський вектор торгового співробітництва розглядається одним із найперспективніших. Двосторонні відносини України з Китаєм розпочались ще з 1992 р., а нині несуть характер стратегічного партнерства. За підсумками 2019 р. Китай є найбільшим торговельним партнером України. Товарообіг з КНР склав 12 млрд 797,9 млн дол. США., від'ємне сальдо становило 5,96 млрд дол. США. Сучасна структура експорту та імпорту свідчить про небезпечну для України диспропорцію: експорт сировини з України та високотехнологічний імпорт з КНР; збереження негативного сальдо зовнішньої торгівлі зі світом та з Китаєм окремо; слабка товарна та географічна диверсифікація українського експорту. Було виявлено помірну залежність між зміною ВВП України та експорту до Китаю, що вказує на важливість даного напрямку.

4. Китай реалізовує ряд проєктів, серед яких найважливішим з точки зору можливостей для України є «Один пояс, один шлях», участь в якому збільшила

економічний та інвестиційний інтерес КНР до української сторони. Серед пріоритетних напрямів співпраці та залучення китайських інвестицій виділяють сільське господарство, енергетику, інфраструктуру, туризм, військово-промисловий комплекс, технології в рамках Індустрії 4.0. З метою посилення співробітництва та позицій України як сполучної ланки в торговельних потоках між Китаєм та ЄС розглядається питання створення україно-китайської зони вільної торгівлі.

5. Було досліджено можливі сценарії подальшого торговельно-економічного співробітництва України з Китаєм та доцільності їх поглиблення за допомогою SWOT-аналізу. Виявлено, що найбільш оптимальним варіантом є посилення двосторонньої співпраці України з Китаєм за умов гармонізації їх торговельних політик, врахування національних інтересів та диспропорцій їх розвитку, дотриманням правил та норм міжнародної торговельної системи, беручи до уваги реалії сьогодення, в умовах яких створюються нові економічні закони.

6. За допомогою гравітаційної моделі досліджено вплив створення зони вільної торгівлі, світової кризи та інших факторів на зовнішньоторговельний оборот між Україною та Китаєм, спрогнозовано його обсяг на наступні роки за умов створення та без ЗВТ. Зокрема, встановлено, що двосторонній товарообіг країн зросте на 0,1 дол. США на кожен долар у результаті дії зони вільної торгівлі, збільшення ВВП Китаю на 1 дол. США зовнішньоторговельний оборот країн збільшиться на 0,617 дол. США, при збільшенні ВВП України на 1 дол. США ЗТО збільшиться на 0,592 дол. США, при збільшенні ціни на нафту на 1 дол. США ЗТО між двома країнами зросте на 0,174 доларів.

7. Пріоритетами української сторони на найближчі роки є досягнення збалансованого імпортно-експортного сальдо між Україною і Китаєм, перейняття досвіду виходу із коронавірусної кризи, приріст інвестицій в Україну на реалізацію проєктів по виробництву товарів з високою доданою вартістю, розширення переліку продовольчих товарів, що експортуються в Китай.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гужва І.Ю. Міжнародне науково-технічне співробітництво: методи, форми та стратегії. Вісник Донецького національного університету, сер.В: економіка і право, вип. 2, 2009. – с. 85-89.
2. Циганкова Т. М., Петрашко Л. П., Кальченко Т. В. Міжнародна торгівля: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2001. – 488 с.
3. Дахно І.І. Міжнародна торгівля: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2003. — 296 с.
4. Feenstra R. International Trade, 4th Edition [Електронний ресурс] / R. Feenstra, A. Taylor // Worth Publishers. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://www.masterhdfs.org/masterHDFS/wp-content/uploads/2020/01/Robert-C.-Feenstra_-Alan-M.-Taylor-International-Trade-Worth-Publishers-2016-1.pdf.
5. Ніколаєв Є. Глобальні і регіональні торговельні угоди та національна економічна політика: Наукова доповідь. – К.: КНЕУ, ІГЛС, 2004. – 49 с.
6. Майкл Д. Интрилигейтор. Глобализация как источник международных конфликтов и обострения конкуренции// Международный журнал "Проблемы теории и практики управления".
7. Мунтян М.А. Основы теории международных отношений: учеб. пособие / М.А. Мунтян. – Москва. : Изд-во МАБиУ, 2006. – 164 с.
8. Лук'яненко, Дмитро Григорович. Міжнародна економіка : підручник / Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник, Я. М. Столярчук ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". - Київ : КНЕУ, 2014. - 762 с.
9. COVID-19 Update – Is the Second Golden Age of Globalization Over? [Електронний ресурс] // Hubbard O'Brien Economics. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://hubbardobrieneconomics.com/2020/05/21/new-covid-19-update-is-the-second-golden-age-of-globalization-over/>.
10. COVID-19 and the global economy [Електронний ресурс] // KPMG. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2020/06/covid-19-and-the-global-economy.html>.

11. Richter F. The COVID-19 economy: does it mean the end of globalization? [Електронний ресурс] / Felix Richter // World Economic Forum. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.weforum.org/agenda/2020/05/globalisation-covid19-gdp-drop-2008-financial-crisis>.
12. Urquhart K. How will COVID-19 impact the manufacturing automation market? [Електронний ресурс] / Kristina Urquhart // Manufacturing automation. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.automationmag.com/how-will-covid-19-impact-the-manufacturing-automation-market/>.
13. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/international-organizations>.
14. Офіційний сайт Посольства України в Китайській Народній Республіці та в Монголії (за сумісництвом) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://china.mfa.gov.ua>.
15. International Trade Center. (2019). Trade Map. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.trademap.org/>.
16. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
17. The Observatory of Economic Complexity (OEC) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://oec.world>.
18. Burden L. China's Economy Set to Overtake U.S. Earlier Due to Covid Fallout [Електронний ресурс] / Lizzy Burden. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-12-26/covid-fallout-means-china-to-overtake-u-s-economy-earlier?sref=Y0jVLcFo>.
19. Более 10 тысяч поездов отправлено по железнодорожному экспресу "Китай-Европа" в 2020 году [Електронний ресурс] // KAZINFORM. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: https://www.inform.kz/ru/bolee-10-tysyach-poezdov-otpravleno-po-zheleznodorozhnomu-ekspressu-kitay-evropa-v-2020-godu_a3736763?fbclid=IwAR2eSYGD7ouomYzRuBuERq7nfmVX4ru_8E3ULsusQCJKM-otnPOJX0ZQQ-4.

20. Ли Иму. Перспективы привлечения инвестиций Китая в развитие индустрии 4.0 в Украине / И. Ли, С. В. Войтко. // *Інноваційна економіка*. – 2020. – №1. – С. 23–28.
21. Дроботюк О. В. Українсько-китайське економічне співробітництво: підсумки 2010 – 2018 рр. [Електронний ресурс] / О. В. Дроботюк // *Україна-Китай*. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://sinologist.com.ua/drobotyuk-o-ukrayinsko-kytajske-ekonomichne-spivrobitnytstvo-pidsumky-2010-2018-rr/>.
22. Чжан Х. Вивчення перспективи створення зони вільної торгівлі між Китаєм та Україною в рамках побудови ініціативи «Один пояс, один шлях» [Електронний ресурс] / Х. Чжан, Ч. Чжан // *Україна-Китай*. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://sinologist.com.ua/chzhan-henlun-chzhan-chzhenchzhen-vyvchennya-perspektyvy-stvorennya-zony-vilnoyi-torgivli-mizh-kytayem-ta-ukrayinoyu-v-ramkah-pobudovy-initsiatyvy-odyn-royas-odyn-shlyah/>.
23. Яценко О. М. Торговельно-економічне співробітництво України та Китаю: можливості та загрози [Електронний ресурс] / О. М. Яценко // *Україна-Китай*. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://sinologist.com.ua/yatsenko-o-m-torgovelnno-ekonomichne-spivrobitnytstvo-ukrayiny-ta-kytayu-mozhlyvosti-ta-zagrozy/>.
24. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. – Режим доступу: <https://www.imf.org/en/Home>.
25. Social Progress Index 2019. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.socialprogress.org>.
26. Doing Business 2019. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.doingbusiness.org>.
27. The Global Competitiveness Report 2019. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf.
28. Index of Economic Freedom 2019. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.heritage.org/index/ranking>.

29. Corruption Perceptions Index 2019. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.transparency.org/en/cpi/2019/index/nzl>.
30. Human Development Report 2019. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://hdr.undp.org/en/countries>.
31. Review of the IMF's Trade Restrictiveness Index. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://mpira.ub.uni-muenchen.de/21316/1/MPRA_paper_21316.pdf.
32. World Trade Indicators by The World Bank. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country>.
33. Global Trade Alert (GTA). [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.globaltradealert.org>.
34. The Global Enabling Trade Report 2020. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2020>.
35. The 10 major regional trading blocs in the world economy [Електронний ресурс] // ICRP BUDAPEST. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <http://culturalrelations.org/the-10-major-regional-trading-blocs-in-the-world-economy/>.
36. Офіційний сайт International Trade Administration [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.trade.gov/>.
37. Офіційний сайт АТЕС [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.apec.org>.
38. Офіційний сайт Європейського Союзу [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://europa.eu>.
39. The World Bank Group [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: <http://www.worldbank.org/>.
40. UNCTADstat [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: <http://unctadstat.unctad.org/EN/>.
41. The World Factbook. [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>.

42. Consumer Spending (2020). – Trading economics. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://tradingeconomics.com/ukraine/consumer-spending>.
43. Офіційний сайт Світової Організації Торгівлі. – Режим доступу: <https://www.wto.org/index.htm>.
44. Statista. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.statista.com>.
45. Довгань В. "Один пояс - один шлях" - де китайські інвестиції? [Електронний ресурс] / В. Довгань // ЦТС. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: https://cfts.org.ua/blogs/odin_poyas_odin_shlyakh_de_kitayski_investitsi__418.
46. Vanham P. A brief history of globalization [Електронний ресурс] / Peter Vanham // World Economic Forum. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.weforum.org/agenda/2019/01/how-globalization-4-0-fits-into-the-history-of-globalization/>.
47. Преодолевая трудности и непрерывно развиваясь, китайско-украинские отношения наполнены жизненной силой [Електронний ресурс] // 2000. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.2000.ua/v-nomere/forum/tramp-v-pohod-sobraljsja/preodolevaja-trudnosti-i-neprreryvno-razvivajas.htm>.
48. Лі Я. Китайсько-українське співробітництво в рамках ініціативи «Один пояс, один шлях»: сучасний стан та перспективи [Електронний ресурс] / Янь Лі // Україна-Китай. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://sinologist.com.ua/li-yan-kytajsko-ukrayinske-spivrobitnytstvo-v-ramkah-initsiatyvy-odyn-poyas-odyn-shlyah-suchasnyj-stan-ta-perspektyvy/>.
49. World Tariff Profiles 2020. – World Trade Organization. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/tariff_profiles20_e.pdf.
50. Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>.
51. Троян С. С. Сучасні відносини України – КНР: проблеми і перспективи [Електронний ресурс] / С. С. Троян // ResearchGate. – 2018. – Режим доступу до ресурсу:

https://www.researchgate.net/publication/327925434_SUCASNI_VIDNOSINI_UKR_AINA_-_KNR_PROBLEMI_I_PERSPEKTIVI.

52. Лі І. Перспективи зростання торгово-економічного співробітництва Китайської Народної Республіки та України в контексті реалізації ініціативи «Один пояс – один шлях» [Електронний ресурс] / І. Лі, С. В. Захарін, М. В. Волосюк // Економіка та держава. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2018/5.pdf.

53. Осташко Т. О. Перспективи вільної торгівлі з Китаєм: розвиток вітчизняного експорту і ризики імпортозалежності [Електронний ресурс] / Т. О. Осташко, В. К. Олефір // Економіка і прогнозування. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: http://eip.org.ua/docs/EP_19_1_128_uk.pdf.

54. Raišienė, A. G., Yatsenko, O., Nitsenko, V., Karasova, N., & Vojtovicova, A. (2019). Global dominants of Chinese trade policy development: Opportunities and threats for cooperation with Ukraine. *Journal of International Studies*, 12(1), 193-207. doi:10.14254/2071-8330.2019/12-1/13.

55. Офіційний сайт Національного бюро статистики Китаю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.stats.gov.cn>.

56. Офіційний сайт Державної фіскальної служби статистики Китаю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua>.

57. Федотова Ю. В. Особливості торговельної політики країн Європейського Союзу / Ю. В. Федотова. // Проблеми системного підходу в економіці. – 2019. – №3. – С. 41–46. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.psaee-jrnl.nau.in.ua/journal/3_71_1_2019_ukr/6.pdf.

58. Антонюк Л. Л. Стратегічні вектори міжнародних економічних відносин України та КНР [Електронний ресурс] / Л. Л. Антонюк, О. В. Хоменко // Україна-Китай. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://sinologist.com.ua/antonjuk-l-l-homenko-o-v-strategichni-vektory-mizhnarodnyh-ekonomichnyh-vidnosyn-ukrayiny-ta-knr/>.

59. Як збільшити та диверсифікувати український експорт до Китаю? Аналіз та рекомендації [Електронний ресурс] / [О. Шепотило, П. Яворський, М.

Хорунжа та ін.]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2019/12/KSE-Trade-Markets-in-Focus-China.pdf>.

60. Yatsenko O. Trade policy as an instrument of economic development / Olha Yatsenko // The international scientific and analytical, reviewed, printing and electronic journal of Paata Gugushvili Institute of Economics of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University «Economisti» – Tbilisi, 2017. – № 2. – P. 55-71.

61. Фліссак К. Форми та методи економічної дипломатії у сфері торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва / Костянтин Фліссак. // Економічний аналіз. – 2013. – №12. – С. 306–310.

62. Farrell H. Will the Coronavirus End Globalization as We Know It? [Електронний ресурс] / H. Farrell, A. Newman // Foreign Affairs. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.foreignaffairs.com/articles/2020-03-16/will-coronavirus-end-globalization-we-know-it>.

63. Україна закупить 1,9 млн доз китайської вакцини від Covid-19. Що про неї відомо? [Електронний ресурс] // BBC.News. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-55487427>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Типи міжнародного співробітництва

Типи	Характеристика
Переговори	Вигоди держав розподіляються від їх взаємодії, що є і шляхом до співробітництва, і свідченням його існування;
Свідоме співробітництво	Досягається в результаті узгодження політик через укладання формальних угод та договорів про спільну діяльність;
Неявне співробітництво	Відсутні прямі зв'язки, формальні угоди. Дане співробітництво виникає у результаті збігу очікувань сторін;
Нав'язне співробітництво	Примус із боку сильної сторони коригувати політику слабшої, одночасно змінюючи власну;
Створення спеціальних інститутів	Сприяння розвитку співпраці через надання субсидій, здійснення регламентацій, експертиз.

Джерело: складено автором на основі [7, с.68]

Види міжнародного економічного співробітництва за кількістю учасників

Вид	Характеристика
Двостороннє	Співпраця погоджена двома країнами та закріплена договорами, які переважно називаються міждержавними угодами про співпраці в певній галузі
Багатостороннє	Співпраця між більше, ніж двома країнами, формами якої є міжнародні форуми, наради, взаємодія в рамках міжнародних організації, регіональних та субрегіональних об'єднань.

Джерело: побудовано автором на основі власних досліджень.

Характеристика етапів розвитку міжнародної торгівлі

Чинники зовнішнього середовища	Особливості торговельних процесів	Регулювання
I етап – початковий (з XVIII ст. до першої половини XIX ст.)		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Промислові революції 2. Залучення нових регіонів земної кулі до міжнародного товарообміну 3. Прогрес у розвитку транспортної мережі світу 4. Революція у засобах зв'язку 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вивезення товарів 2. Лідерство Великобританії на світовому ринку 3. Випередження темпів зростання світового товаро-обороту порівняно зі зростанням промислового виробництва 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Перевага політики протекціонізму 2. Зародження політики фритредерства
II етап – друга половина XIX ст. – початок Першої світової війни (1914 р.)		
<ol style="list-style-type: none"> 1. НТП у виробництві товарів 2. Розвиток транспортних шляхів і поліпшення якісних характеристик 3. Розвиток монополістичного виробництва 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вивезення капіталу 2. Швидке зростання товарообороту 3. Зміна співвідношення сил на світовому ринку (зменшення впливу Великобританії та Франції) 4. Концентрація торговельних зв'язків між найбільш розвинутими країнами 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Посилення протекціоністських тенденцій 2. Перехід від захисного до наступального протекціонізму
III етап – період між двома світовими війнами (1914–1939 рр.)		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Наслідки Першої світової війни (економічні та політичні) 2. Економічні кризи (1920–1921 рр., 1929–1933 рр.) 3. Початок формування двох світових систем господарювання 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Тривале та глибоке порушення торговельних зв'язків 2. Різкі коливання обсягів товарообороту 3. Переважно сировинна структура експорту та імпорту 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Посилення митного протекціонізму 2. Крах міжнародної валютної системи та виникнення валютних блоків

Продовження таблиці В.1

IV етап – повоєнний (50–60-і роки)		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Посилення диференціації двох світових систем господарювання 2. Розпад світової колоніальної системи 3. Формування регіональних інтеграційних угруповань 4. Поява глобальних міжнародних організацій 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Збільшення темпів росту світового товарообороту 2. Зрушення у товарній структурі експорту 3. Послаблення позицій країн, що розвиваються 4. Посилення позицій Японії, ФРН, Італії, Канади, зменшення питомої ваги США, Великобританії та Франції у світовому експорті 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Перехід до політики лібералізації зовнішньоторговельних зв'язків 2. Реалізація комплексу митно-тарифних заходів під егідою ГАТТ
V етап – (з початку 70-х років до початку 90-х років)		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Посилення міжнародної конкуренції 2. Зміцнення існуючих і поява нових інтеграційних угруповань 3. Індустріалізація більшості країн, що розвиваються 4. Проблема заборгованості країн, що розвиваються 5. Розпад світової соціалістичної системи господарювання 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Різке збільшення обсягів торгівлі 2. Підвищення ролі зовнішньої торгівлі в економічному розвитку країн 3. Значні коливання рівня світових цін 4. Зрушення у товарній структурі експорту послуги, промислові товари) 5. Поширення усталених і довготермінових відносин 6. Збільшення частки внутрішньофірмових поставок у світовій торгівлі 7. Підвищення ролі країн, що розвиваються 8. Посилення конкуренції між країнами Тріади (США, Японія, країни ЄС) 9. Активізація зустрічної торгівлі 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Перехід від тарифного до нетарифного регулювання 2. Неопротекціонізм 3. Стимулювання експортного виробництва 4. Поява тенденції до створення замкнутих економічних блоків

Продовження таблиці В.1

VI етап – глобалізація світової економіки (з початку 70-х років до кінця 2008 р.)		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Глибока економічна криза (90-і роки) у країнах з перехідною економікою та поступовий вихід з неї 2. Створення СОТ 3. Створення ЄС 4. Створення Групи двадцяти (G20) 5. Пришвидщення темпів розвитку у країнах, що розвиваються 6. Розвиток та широке запровадження інформаційно-комунікаційних технологій у всі сфери економіки 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Збільшення частки країн, що розвиваються у світовій торгівлі 2. Посилення ролі Китаю у міжнародній торгівлі, втрата провідних позицій США та Японії 3. Поділ на кілька блоків глобальної торгової системи 4. Винайдення та інтенсивний розвиток електронної комерції 5. Різке зниження обсягів міжнародної торгівлі під час глобальної фінансової кризи (кінець 2008-початок 2009 р.) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Реалізація в рамках СОТ багатосторонніх угод з регулювання міжнародної торгівлі товарами, послугами, правами на інтелектуальну власність тощо. 2. Розвиток прихованого протекціонізму та неопротекціонізму
VII – посткризовий (з середини 2009 р. до кінця 2019р.).		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Наслідки глобальної кризи 2. Зближення економічних позицій розвинутих країн та країн, що розвиваються 3. Посилення процесів регіональної торговельної інтеграції 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Темп зростання експорту у країнах, що розвиваються (особливо країнах Азії) перевищують темпи зростання експорту розвинутих країн 2. Китай та нові індустріальні країни займають провідні позиції у міжнародній торгівлі 3. Частка обсягу світового експорту країн, що розвиваються, сягнула 45% 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Посилення нетарифного протекціонізму 2. Активне використання антидемпінгових компенсаційних та спеціальних заходів для захисту національних ринків 3. Створення нових регіональних угруповань

Джерело: складено авторами на основі [2, с.16-17] та відкритих джерел.

Теорії міжнародної торгівлі

Теорія	Період	Представники	Головні роботи
Ранній меркантилізм	Виник до епохи Великих географічних відкриттів і був актуальним до середини XVI ст.	Ж. Боден, В. Стаффорд, Д.Малейнс, А. де Монкретьєн, Ж.Кольбер, Дж. Локк, Т. Мана та інші	"Шість книг про республіку" Ж.Боден, "Побіжне обговорення англійської політики" В. Стаффор, "Про рак, що роз'їдає англійську державу" Д.Малейнс, "Трактат про політичну економію" А. де Монкретьєн та інші.
Пізній меркантилізм	Друга половина XVI ст. – перша половина XVII ст.		
Класична	Друга половина XVII ст. – перша половина XX ст.	Д. Х'юма, А. Сміт, Д.Рікардо, Дж. С. Мілля та інші	"Дослідження про природу і причини багатства нації" А. Сміт, "Початок політичної економії та оподаткування" Д. Рікардо, "Про свободу", "Практичність" Дж. С. Мілля та інші.
Сучасна:	Друга половина XX ст. – нині		
Кенсіанство		Дж. Кейнс	"Загальна теорія зайнятості, відсотка і грошей" Дж. Кейнс та інші.
Монетаризм		М. Фрідман, Е.Хекшер, Б.Олін, М. Познер, Л.Уеллс, В. Леонт'єв та інші	"Капіталізм і свобода", "Монетарна історія Сполучених Штатів: 1867-1960" М. Фрідмана та інші.

Джерело: складено автором на основі [3].

Додаток Д
Таблиця Д.1

Характеристика форм міжнародної торгівлі

Ознаки класифікації форм міжнародної торгівлі	Характер торговельних операцій	Сутність
За специфікою механізму регулювання	Звичайна	Між країнами відсутні торговельно-економічні відносини (застосовується не пільгова система оподаткування, підвищенні ставки мита та інше.)
	Режим найбільшого сприяння	Між країнами на взаємній основі застосовуються пільги щодо різних правил здійснення зовнішньоторговельної діяльності
	Преференційна	Передбачає однією державою іншій надання в односторонньому порядку або на взаємній основі пільг у торговельні діяльності.
	Дискримінаційна	Застосування жорстких обмежень, дискримінації прав торговельного партнера
За специфікою взаємодії суб'єктів	Традиційна (проста)	Найпоширеніша форма міжнародної торгівлі, при якій експортер зобов'язаний поставити товар, передати документи і право власності на нього імпортеру, який у свою чергу зобов'язаний прийняти доставку товару та заплатити згідно договору.
	Торгівля за кооперацією	Торгівля, яка відрізняється від традиційної довгостроковою узгодженістю виробничих зв'язків. У свою чергу класифікується за 7-ма критеріями: за об'єктом зв'язків; кількістю предметів; кількістю сторін; територіальне охоплення; стадії відтворювального процесу; структура зв'язків; організаційні форми.
	Зустрічна (компенсаційна) торгівля	Специфіка полягає в тому, що продаж товарів здійснюється водночас із відповідною закупівлею товарів. Цей вид у свою чергу складається із бартерної торгівлі, зустрічної, зворотної закупівлі продукції, компенсаційних угод.

Продовження таблиці Д.1

	Оренда (лізинг)	Акт купівлі-продажі у такому виді є процесом на декілька років. Існують 3 види оренди: рентинг - короткострокова оренда (від кількох днів до кількох місяців); хайринг - середньострокова (від кількох місяців до року); лізинг - довгострокова (понад один рік).
За предметом торгівлі	Сировинні товари	До таких товарів як правило, належать: мінеральна сировина, продукти її збагачення та переробки; сировина рослинного і тваринного походження; хімічна продукція та ін.
	Промислові товари, машини та обладнання	Торгівля даного виду продукції ведеться у розрізі двох підгруп: товари широкого вжитку та машинно-технічна продукція. Товари широкого вжитку класифікують за трьома критеріями: за призначенням (одяг, взуття, побутова техніка та інше); за термінами використання (короткострокового та тривалого користування); за характером попиту (масового та ексклюзивного). Друга підгрупа ділиться на готову продукцію, комплектне обладнання та продукція у розібраному стані.
	Продукція інтелектуальної праці у складі патентів, ліцензій і інжинірингових послуги	Торгівля даним видом продукції здійснюється через купівлю-продаж, тобто передачу прав власності, або через підписання тимчасових угод про використання продукції інтелектуальної власності. До інтелектуальної власності належить результат розумової діяльності, який законодавчо захищений.
	Послуги	У міжнародній статистиці послуги охоплюють транспорт, торгівлю, туризм, фінанси та страхування, науку, освіту і підготовку кадрів, охорону здоров'я, та інші види діяльності.

Джерело: : складено автором на основі [3].

Індекси умов ведення країнами міжнародної торгівлі

Показник	Характеристика
Індекс обмежень торгівлі МВФ (IMF Trade Restrictiveness Index – TRI)	Індекс складається з трьох компонентів: індекс загального обмеження торгівлі (the Overall Trade Restrictiveness Index - OTRI); тарифний індекс обмеження торгівлі (the Tariff Restrictiveness Rating – TRI); нетарифний індекс обмеження торгівлі (the Nontariff Restrictiveness Rating – NTRI).
Індикатори торгівлі Світового Банку (World Trade Indicators)	Розраховується 5 індикаторів: торговельна політика, зовнішні умови, інституційне середовище, торговельна інфраструктура та результативність торгівлі. Зважена оцінка ґрунтується на аналізі 80 показників, що дозволяє всебічно охарактеризувати аспект, що стримує торговельну співпрацю.
Глобальне торговельне попередження (Global Trade Alert)	Оцінює сучасні заходи державної політики, які дискримінують зовнішню торгівлю. Дане дослідження враховує застосування країнами заходів тарифного та нетарифного протекціонізму (заборони експорту та імпорту, митні тарифи, експортні субсидії, спеціальні захисні заходи, СФЗ тощо).
Індекс сприяння торгівлі (із The Global Enabling Trade Report)	Розраховується Всесвітнім економічним Форумом з 2008 року й ґрунтується на майже 50 сучасних економічних показниках для 136 країн. Вимірює фактори, політики та послуги які сприяють розвитку торгівлі та складається з чотирьох субіндексів: доступ до ринків, адміністративні формальності митного оформлення, транспортна й комунікаційна інфраструктура, середовище ведення бізнесу.

Джерело: складено автором на основі [31-34].

Додаток И
Таблиця И.2

Форми міжнародної економічної інтеграції	Ключові характеристики						
	Зниження внутрішніх тарифів	Усунення внутрішніх тарифів	Спільний зовнішній тариф	Вільний рух капіталів і роб. сили	Гармонізація економічної політики	Гармонізація валютної політики	Політична інтеграція
Преференційні угоди							
Зона вільної торгівлі							
Митний союз							
Спільний ринок							
Економічний союз							
Валютний союз							
Політичний союз							
Континентальна інтеграція							
Міжконтинентальна інтеграція							

Рисунок И.1 Ключові характеристики форм міжнародної інтеграції
Джерело: складено автором на основі [8, с. 568].

Додаток К
Таблиця К.1

Основні інтеграційні блоки світу

Характеристика	ЄС	USMCA	АТЕС
Рівень інтеграції	Економічний союз	Зона вільної торгівлі	Формування зони вільної торгівлі
Розподіл сил всередині блоку	Поліцентризм за умов умовного лідерства Німеччини	Моноцентризм за умов абсолютного лідерства США	Поліцентризм за умов загального лідерства Японії
Ступінь різноманітності країн-учасниць	Середня	Середня	Значна
Наявність органів наднаціонального управління	Рада ЄС, Європейська Комісія, Європарламент і ін.	Відсутність спеціальних органів наднаціонального управління	Існують, але не відіграють визначальної ролі
Частка у світовому експорті	33%	14%	50%

Джерело: складено на основі [15, 36, 37, 38, 39].

Додаток Л
Таблиця Л.1

Еволюція глобалізації

Етап глобалізації	Великі географічні відкриття (15-18 ст.)	Глобалізація 1.0 (19 ст. - 1914 р.)	Глобалізація 2.0 (1945-1989 рр.)	Глобалізація 3.0 (1989-2008 рр.)	Глобалізація 4.0
Лідери експорту	Сировина / товари першої необхідності	Текстиль / промислові товари	Заводи	Глобальні ланцюги поставок	Цифрові товари і сервіси
Країни-лідери	Іспанія, Португалія, Велика Британія, Франція	Велика Британія	США, СРСР	США	США, Китай
Доля торгівлі у світовому ВВП	менше 5%	від 6% до 14%	від 5% до 15%	від 15% до 20%	?
Період сприяння	Наукова революція (15-17 ст.)	Перша індустріальна революція (1780р. - середина 19 ст.)	Друга індустріальна революція (1870-1910 рр.)	Третя індустріальна революція (1960-1990 рр.)	Четверта індустріальна революція (2000-2010 рр.)
Інновації	Удосконалений компас, нові типи вітрильних кораблів	Паровий двигун	Двигуни внутрішнього згорання	Персональні комп'ютери та інтернет	Хмарні технології, штучний інтелект
Характерна тенденція ВВП	Європа ↗*	Велика Британія ↗↗	Світ ↗	США ↗↗↗	Китай ↗↗↗↗

*Темп зростання ВВП. Джерело: побудовано на основі [46].

Топ-5 імпортерів України та рівень значимості їх ринків у 2015-2019 рр.

Рік	2015		2016		2017	
Країна	Імпорт, млрд дол. США	Рівень значимості, %	Імпорт, млрд дол. США	Рівень значимості, %	Імпорт, млрд дол. США	Рівень значимості, %
Росія	7492718	19,97	5149313	13,12	7196562	14,51
Китай	3770968	10,05	4687653	11,94	5642500	11,37
Німеччина	3975590	10,60	4318415	11,00	5201333	10,49
Польща	2324047	6,19	2693325	6,86	3345239	6,74
Білорусь	2449146	6,53	2777793	7,08	3204387	6,46
Рік	2018		2019			
Країна	Імпорт, млрд дол. США	Рівень значимості, %	Імпорт, млрд дол. США	Рівень значимості, %		
Росія	8090391	14,15	6984910	11,49		
Китай	7608356	13,30	9203749	15,14		
Німеччина	5983332	10,46	5983923	9,84		
Польща	3641876	6,37	4103825	6,75		
Білорусь	3786929	6,62	3751913	6,17		

Джерело: побудовано та розраховано за даними [15].

Таблиця М.2

Топ-5 експортерів України та рівень значимості їх ринків у 2015-2019 рр.

Рік	2015		2016		2017	
Країна	Експорт, млрд дол. США	Рівень значимості,%	Експорт, млрд дол. США	Рівень значимості, %	Експорт, млрд дол. США	Рівень значимості, %
Росія	4827718	12,66	3592866	9,88	3943218	9,11
Китай	2399079	6,29	1832519	5,04	2129062	4,92
Польща	1977329	5,19	2200009	6,05	2727594	6,30
Італія	1983486	5,20	1932924	5,32	2483007	5,74
Єгипет	2079784	5,45	2266493	6,23	1831539	4,23
Рік	2018		2019			
Країна	Експорт, млрд дол. США	Рівень значимості, %	Експорт, млрд дол. США	Рівень значимості, %		
Росія	3652428	7,72	3242814	6,48		
Китай	2200142	4,65	3590068	7,17		
Польща	3257237	6,88	3294836	6,58		
Італія	2631371	5,56	2420676	4,84		
Єгипет	1556938	3,29	2254076	4,50		

Джерело: побудовано та розраховано за даними [15].

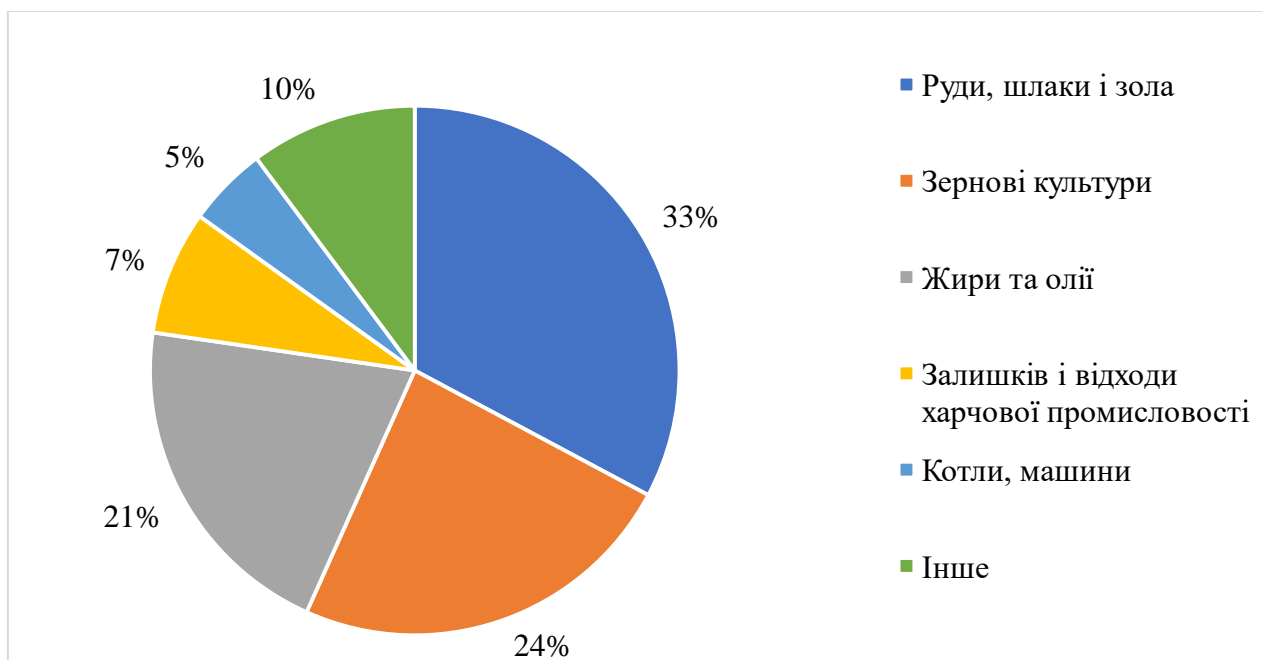

Рис. Н.1. Топ-5 продуктів українського експорту в Китай у 2019 р., %

Джерело: побудовано за даними [14].

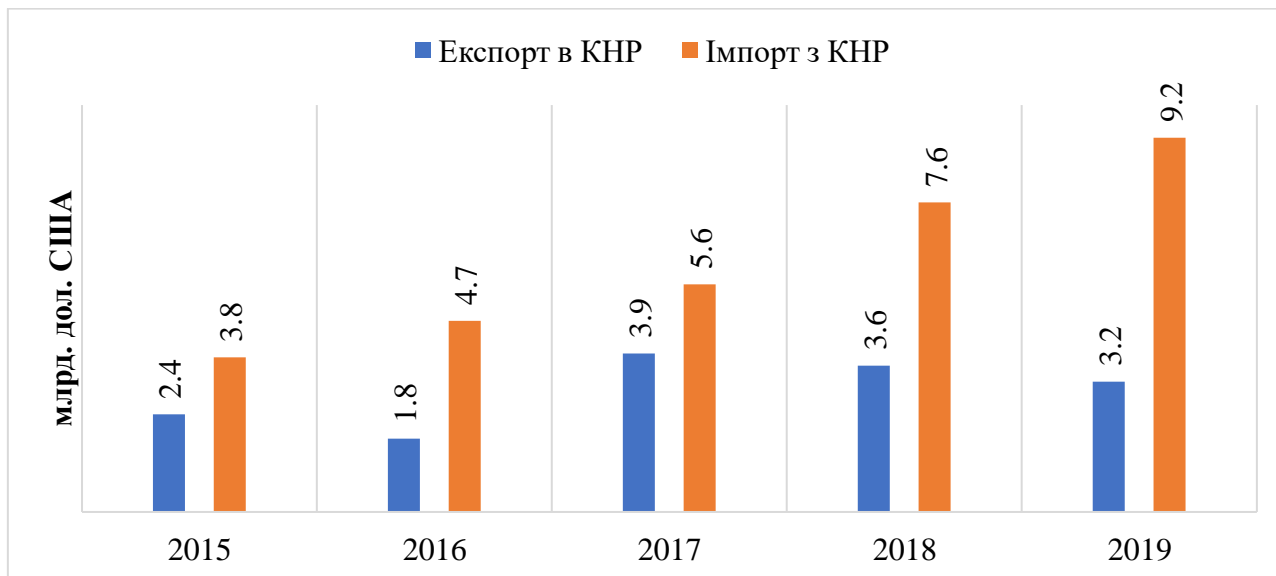

Рис. П.1 Динаміка українсько-китайської двосторонньої торгівлі 2015-2019 рр., млрд дол.

Джерело: побудовано за даними [16].

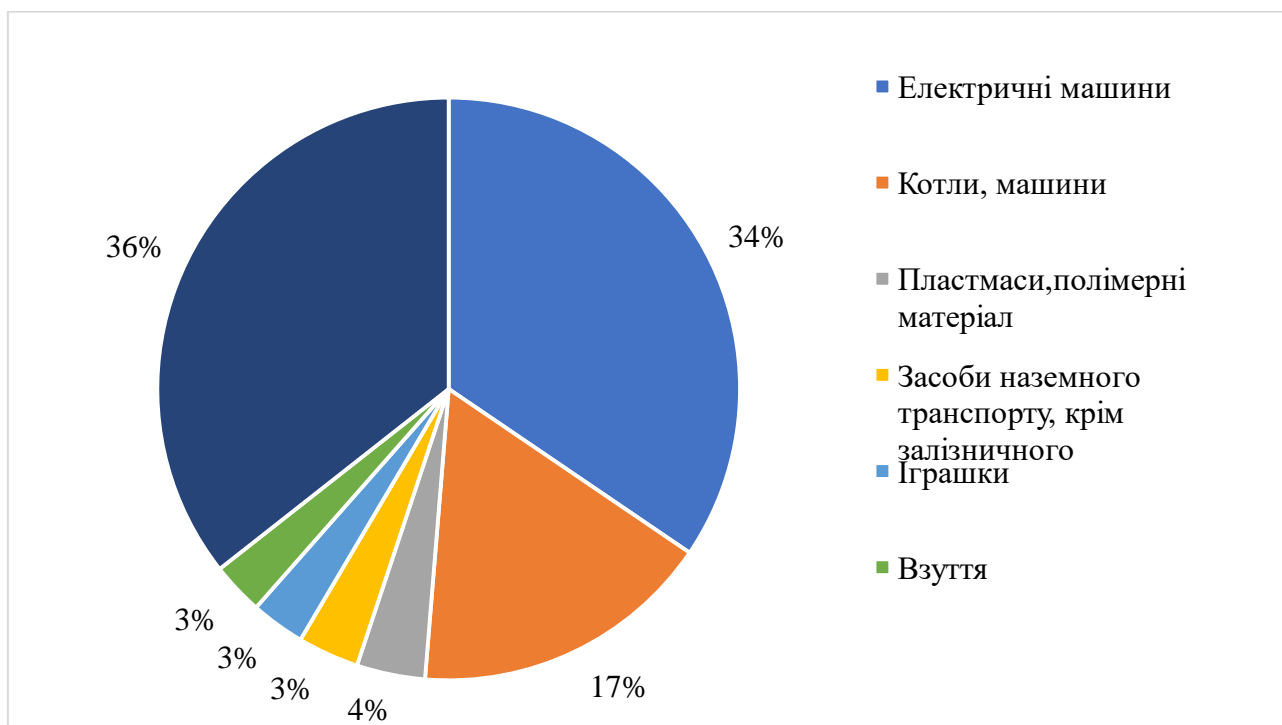

Рис. Р.1 Топ-6 продуктів українського імпорту з Китаю у 2019 р.,%

Джерело: побудовано за даними [14].

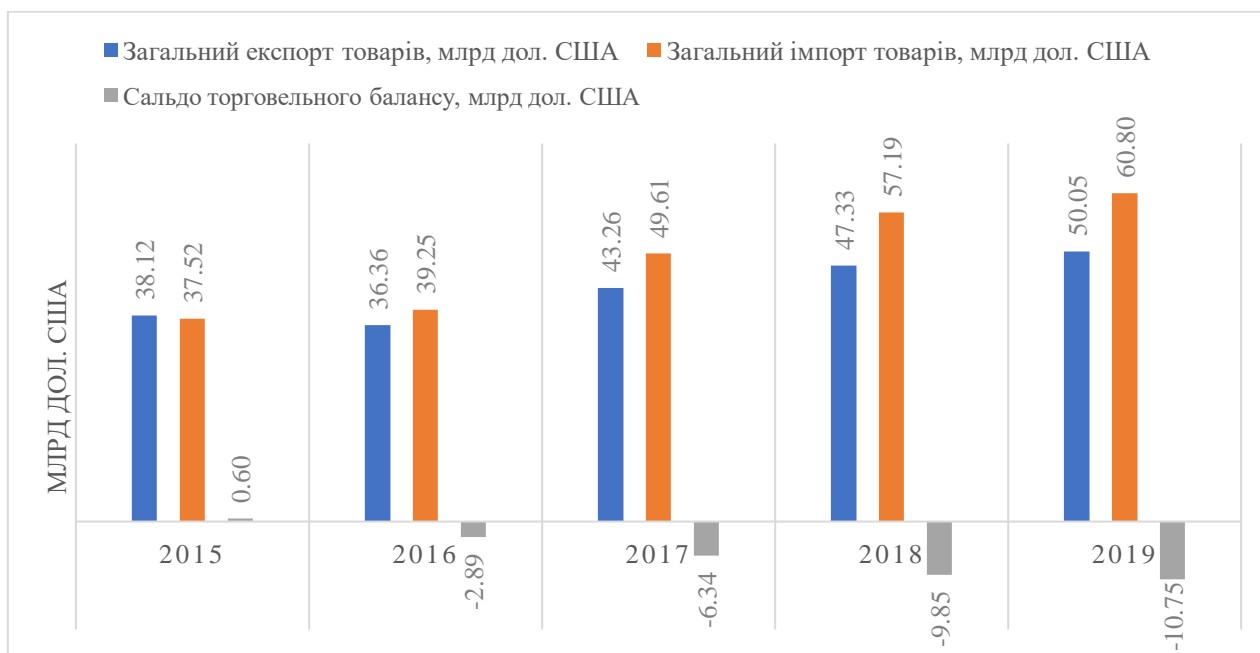

Рис. С.1. Сальдо торговельного балансу України у 2015-2019 рр., млрд дол. США

Джерело: побудовано за даними [39].

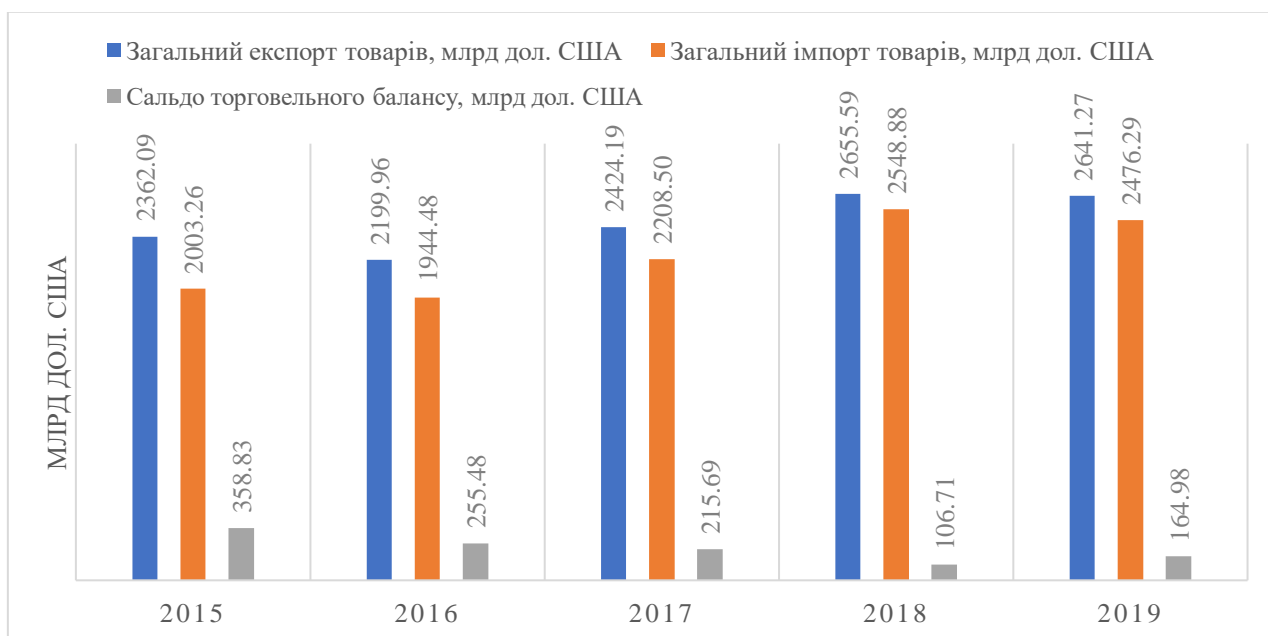

Рис. С.2. Сальдо торговельного балансу Китаю у 2015-2019 рр., млрд дол. США

Джерело: побудовано за даними [39].

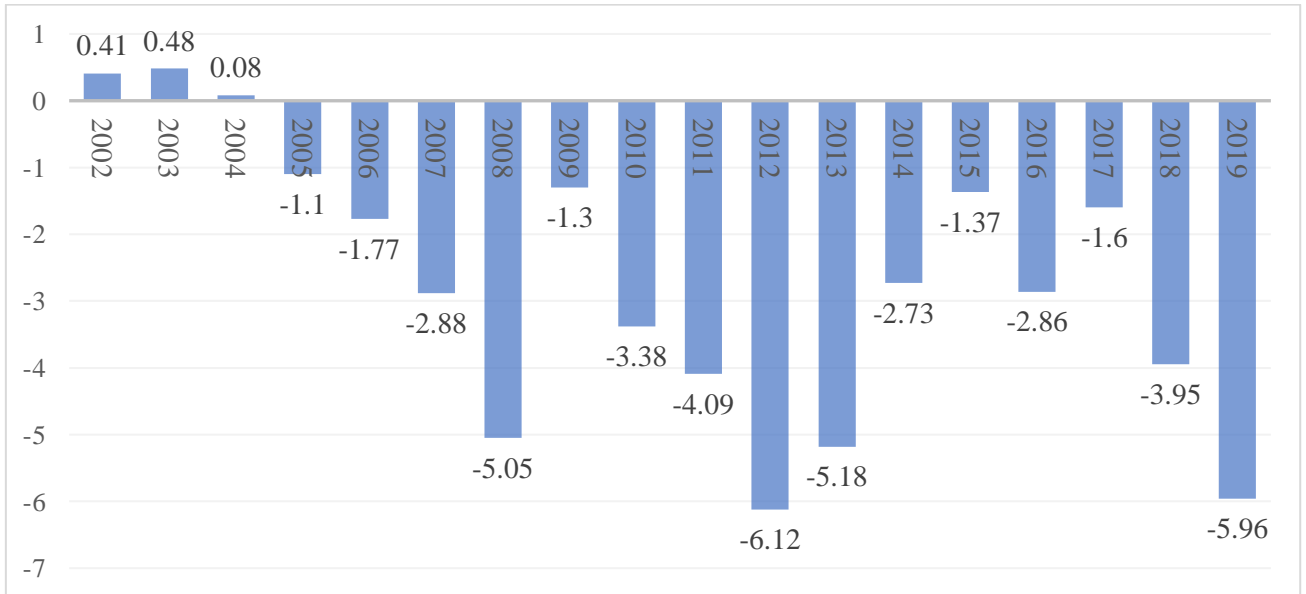

Рис. Т.1. Динаміка торговельного сальдо між Україною та КНР у 2002-2019рр., млрд дол. США

Джерело: розраховано та побудовано за даними [16, 40].

Вихідні дані експорту до Китаю та ВВП України для кореляційно-
регресійного аналізу за 2002-2019 рр., у млн дол. США

Рік	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
ВВП	42393	50133	64883	86142	107753	142719	179992	117228	136419
Експорт	699,9	1003,2	831,4	735,2	569,5	470,0	611,2	1509,0	1390,4
Рік	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ВВП	163160	175781	183310	131805	90615	93270	112190	130902	153781
Експорт	2255,2	1858,4	2803,0	2719,5	2439,7	1892,6	2129,0	2200,1	3590,0

Джерело: складено на основі [15, 16].

Макроекономічний профіль України та Китаю, 2019 р.

Показник	Од. виміру	Країна	
		Україна	Китай
Рік незалежності	рік	1991	1911
Площа	тис. км ²	603,6	9596,9
Населення	млн. осіб	43,9	1394,0
Основні етнічні групи	%	українці (77,3%), росіяни (17,3%)	китайці – 91,9%, інші - 8,1%
Офіційні мови	%	українська	китайська
Державний устрій	-	Парламентсько- президентська республіка	Соціалістична народна республіка
ВВП	млрд.дол. США	153,7	14342,9
Структура ВВП за секторами	%	с.-г. (8%); промисловість (40%); послуги (50%)	с.-г. (7%); промисловість (39%); послуги (54%)
Місце країни за ВВП в світі	-	59	2
ВВП на душу населення	дол. США	3659	10261
Експорт	млрд.дол. США	63,3	2641,2
Основні імпортери	%	Китай (15%), Росія (11%), Німеччина (9%)	Південна Корея (10%), Японія (9%), США (7%)
Імпорт	млрд.дол. США	75,3	2476,2
Основні експортери	%	Китай (7%), Польща (6%), Росія (6%)	США (19%), Гонконг (11%), Японія (6%)
Споживацькі витрати	млрд.дол. США	17,5	53,9
Витрати домогосподарства	млрд.дол. США	115	5586
Урядові витрати	млрд.дол. США	30	2397
Рівень інфляції	%	8,1	1,6
Приєднання до СОТ	рік	16 травня 2008	11 грудня 2001

Джерело: складено на основі [38, 41, 42, 43, 44].

Рис. X.1. Динаміка прямих іноземних інвестицій України та КНР в економіки одна одної за 2015-2019рр., млн дол.

Джерело: побудовано на основі [16].

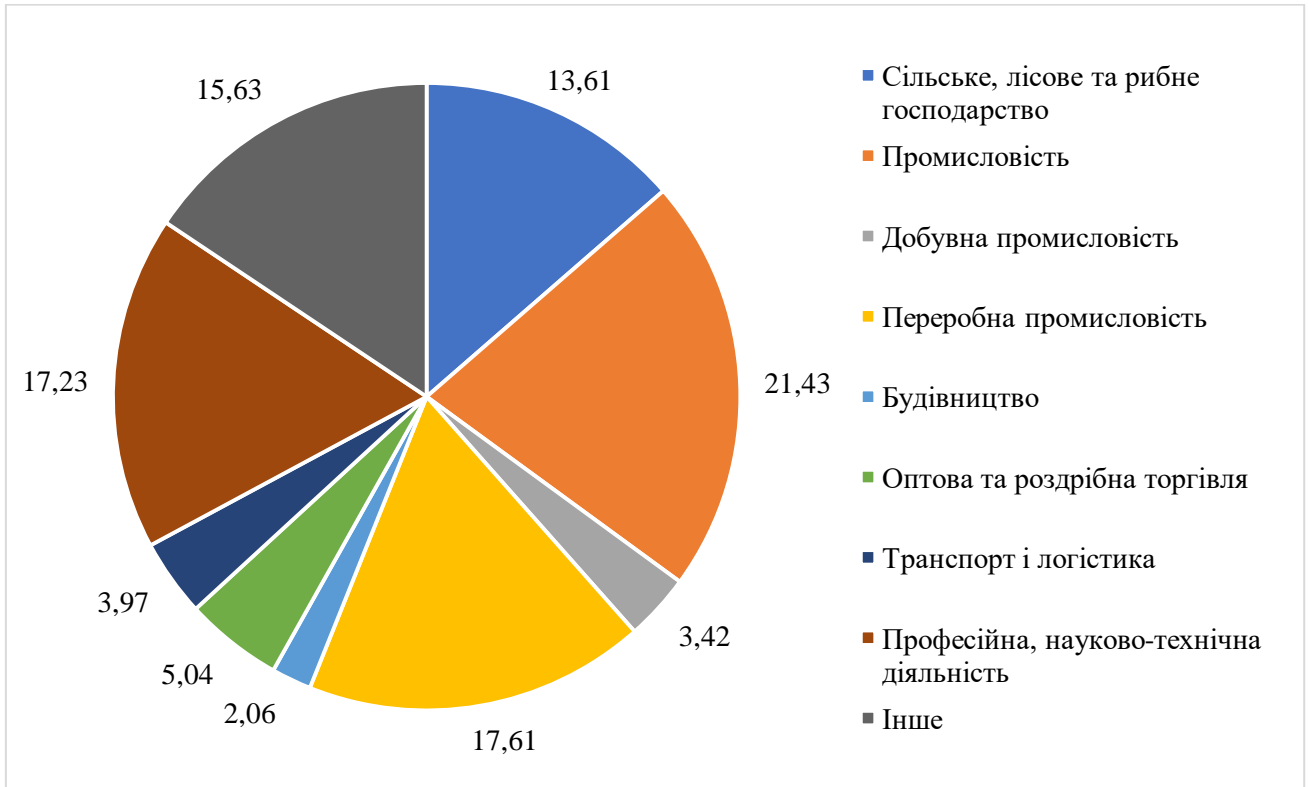

Рис. Ц.1. Галузева структура китайських прямих інвестицій в акціонерний капітал України у 2019, %.

Джерело: побудовано на основі [16].

Додаток Ш
Таблиця Ш.1

Перспективні україно-китайські інвестиційні проекти

Галузь	Проекти
Енергетика:	
Атомна	Будівництво блоків Південно-Української АЕС – 4 ГВт, Запорізької АЕС – 4 ГВт, Хмельницької АЕС – 4 ГВт, Рівненської АЕС – 2,6 ГВт;
Теплоенергетика	Будівництво Біо-ТЕЦ Миколаївська область – 270 МВт, Одеська область – 220 МВт;
Вітрова	Будівництво Запорізької ВЕС – 600 МВт, Миколаївської ВЕС – 450 МВт;
Сонячна	Будівництво Херсонської СЕС – 350 МВт, Закарпатської СЕС – 320 МВт;
Нафто- і газовидобування	Модернізація Кременчуцького НПЗ.
Інфраструктура:	
Залізниця	1. Будівництво високошвидкісних залізничних шляхів (Київ – Європа (через Львів), Київ – Одеса, Київ – Харків, Київ – Дніпро), 2. Електрифікація залізниці, 3. Модернізація локомотивного складу Укрзалізниці;
Автомобільні	– транснаціональний транспортний коридор, який з’єднує українські чорноморські порти з Гданськом на Балтійському морі (Go Highway), – будівництво транспортно-логістичних комплексів (біля портів) у Херсонській і Миколаївській областях, – будівництво мосту через Дніпро в м. Кременчук, – будівництво естакади в морському порту в Чорноморську, – будівництво високошвидкісних автомобільних магістралей: Маріуполь – Одеса, Одеса – Львів;
Морські	– створення Одеського портового кластера (Південний, Чорноморський, Одеський), – Миколаївський кластер (Ольвія, Миколаїв, Херсон, приватизація Скадовського порту), – Ізмаїльський кластер (Усть-Дунайський порт – приватизація, Ізмаїльський, Ренійський порти);
Авіа	– реконструкція 15 аеропортів.

Джерело: складено авторами на основі [21, 45] та відкритих джерел.

Додаток Щ
Таблиця Щ.1

Основні вихідні дані для побудови гравітаційної моделі

Рік	ЗТО України-Китай, дол.США	ВВП Китай, млн дол.США	ВВП України, млн дол.США	Ціна на нафту нафти, дол.США/барель
2002	959,6	1470550,02	42393,90	25,01
2003	1522,2	1660287,97	50133,95	28,83
2004	1564,68	1955347,00	64883,06	38,1
2005	2521,65	2285965,89	86142,02	54,38
2006	2854,87	2752131,77	107753,1	65,14
2007	3738,71	3552182,31	142719	72,52
2008	6149,07	4598206,09	179992,4	96,99
2009	4168,66	5109953,61	117228,8	61,51
2010	6016,94	6100620,49	136419,2	79,47
2011	8448,37	7572553,84	163160,7	111,27
2012	9676,82	8560547,31	175781,4	111,63
2013	10627,43	9607224,48	183310,2	108,56
2014	8085,08	10482372,11	131805,4	99,03
2015	6170,07	11064666,28	90615,96	52,35
2016	6520,22	11199145,16	93270,48	43,55
2017	7928,45	12310409,37	112190,4	54,25
2018	10103,51	13894817,55	130902,9	68,99
2019	13215,43	14342903,01	153781,1	59,27

Джерело: складено авторами на основі [43, 44].

Основні результати моделі методом 1 МНК

Показник	Значення
β_0	-8,713
β_1	0,617
β_2	0,592
β_3	0,174
β_4	0,100
R2	0,985
R	0,992
Fфакт.	221,31
Fкрит. (0,05)	3.34

Основні результати моделі методом 1 МНК
на основі нормалізованих даних

Показник	Значення
β_0	-8,713
β_1	0,617
β_2	0,592
β_3	0,174
β_4	0,100

Публікації за темою дослідження Осадчук В.Є.

У зарубіжних виданнях:

1. Yatsenko O., Tsygankova T., Horbachova I., Aksyonova O., Osadchuk V. (2021). Dynamics of trade and economic cooperation between Ukraine and China in the conditions of the COVID-19 pandemic and in the post-pandemic period. E3S Web Conf.

Статті в наукових фахових виданнях України:

1. Osadchuk V. Trends in the Chinese poultry meat market: prospects for the Ukrainian exporters / V. Osadchuk, V. Shaidetska, O. Drobotiuk. // Китаєзнавчі дослідження. - 2020. - № 2. - С.93-101 (). DOI: <https://doi.org/10.51198/chinesest2020.02.093>

2. Осадчук В.Є. Торговельно-економічні інтеграційні можливості та загрози співробітництва України з Китаєм за умов пандемії Covid-19 / О.М. Яценко, В.Є. Осадчук // “Вісника ХНАУ”. - 2020. - №4

3. Осадчук В.Є. Інструменти вдосконалення торговельно-економічного співробітництва України та Китаю за умов пандемії та в пост пандемічний період / О.М. Яценко, М.В. Михайлова, В.Є. Осадчук // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та посліг. - 2021. - № 1(33).

В інших виданнях:

1. Осадчук В. Китайський ринок курятини: перспективи для українського виробника [Електронний ресурс] / В. Осадчук // Україна-Китай. - 2020. - Режим доступу до ресурсу: <https://sinologist.com.ua/osadchuk-v-kytajskij-rynok-kuryatyny-perspektyvu-dlya-ukrayinskogo-vyrobnyka/>

2. Осадчук В.Є. Глобальне лідерство КНР в альтернативній енергетиці [Електронний ресурс] / О. Дроботюк, В. Осадчук, В. Шайдецька // Україна-Китай. - 2020. - Режим доступу до ресурсу: <https://sinologist.com.ua/drobotyuk-o-osadchuk-v-shajdetska-v-globalne-liderstvo-knr-v-alternatyvnij-energetytsi/>

3. Осадчук В.Є. Енергетична трансформація в Китаї: шлях до глобального лідерства в альтернативній енергетиці / О. Дроботюк, В. Осадчук, В. Шайдецька

// Китаєзнавчі дослідження. - 2020. – № 1. - С.17-26 (). DOI:
<https://doi.org/10.15407/chinesest2020.01.017>

4. Осадчук В. Є. Торговельно-економічне співробітництво України та Китаю / В.Є. Осадчук // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. - 2021. - № 1(33).

АНОТАЦІЯ

Актуальність теми. Світові економічні процеси останніх десятиліть розвивались під впливом глобалізації, якій характерна поетапність посилення через подолання викликів. Цей процес матеріалізувався у значному зростанні торгівлі між країнами та розвитком міжнародних торговельно-економічних відносин. Сьогодні світ зіштовхнувся із новою загрозою – кризою, спричиненою пандемією коронавірусу, яка вказала на недоліки та переваги взаємозалежності держав, та може стати приводом переходу на глобалізацію 4.0 або навпаки поширити політики протекціонізму. Унаслідок чого постало питання необхідності посилення співробітництва країн. Для України, яка зазнала чималих збитків, з точки зору відновлення економічного розвитку, відстоювання державного суверенітету, реалізації національних інтересів, покращення позицій на міжнародній арені, є важливим продовження посилення зв'язку з країною-лідером, яка концентрує значні інвестиції, інновації, науково-технічний потенціал, започатковує світові тренди, Китайською Народною Республікою.

Метою наукової роботи є розкриття теоретичного дискурсу формування та обґрунтування пріоритетів розвитку торговельно-економічних відносин України та Китаю за умов пандемії Covid-19 та у постпандемічний період.

Відповідно до визначеної мети сформульовано завдання теоретичного, методичного і практичного характеру:

- дослідити теоретичні засади розвитку торговельно-економічних відносин країн;
- визначити тенденції та особливості розвитку торговельно-економічного співробітництва України з Китаєм;
- проаналізувати сильні та слабкі сторони двостороннього співробітництва, можливості та загрози посилення взаємодії України з КНР;
- змодельовати ступінь впливу кризи на двосторонні торговельно-економічні відносини України та Китаю;

- обґрунтувати пріоритетні напрями поглиблення торговельно-економічної співпраці України з Китаєм з прогнозуванням сценарієм розвитку за умов пандемії та у постпандемічний період.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети наукової роботи було використано методи дослідження, які базуються на принципі єдності теорії та практики, а саме: системно-структурний підхід (для розкриття сутності поняття «інтеграція» та сучасних тенденцій процесу міжнародної економічної взаємодії країн); історико-логічний метод (для дослідження еволюції співробітництва України з Китаєм) та аналітико-статистичний (для визначення динаміки їх торговельно-економічних відносин); компаративний аналіз (для дослідження асиметрії соціально-економічного розвитку країн); кореляційно-регресійний аналіз (для дослідження залежності валового внутрішнього продукту України від експорту до Китаю); матричний метод SWOT-аналіз (для дослідження та визначення сценаріїв розвитку співробітництва України та Китаю); метод економічно-математичного моделювання (при розробці гравітаційної моделі впливу різних факторів на зовнішньоторговельний оборот між Україною та КНР); метод екстраполяції (для прогнозування показників зовнішньої двосторонньої торгівлі на наступні роки між країнами).

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. Основний зміст роботи становить 30 сторінок комп'ютерного тексту. Робота містить 4 таблиці, 4 рисунки, 24 додатків. Список використаної літератури налічує 63 найменування.

Ключові слова: Китай; Україна; торгівля; двосторонні відносини; торговельно-економічне співробітництво; угода про зону вільної торгівлі; гравітаційна модель; інтеграція; Covid-19; кореляційно-регресійний аналіз.

ДОВІДКИ ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Інститут досліджень сучасного Китаю імені Бориса Курца

03057, Україна, Київ, пр. Перемоги, 54/1, sinology@kneu.edu.ua

Довідка
про впровадження результатів наукової роботи
Осадчук Валерії Євгенівни,

студентки 4 курсу, спеціальності 051 – Економіка, факультету міжнародної економіки та менеджменту ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Науковий напрям дослідження економічного розвитку Китаю та українсько-китайських торговельно-економічних відносин є одним з ключових у діяльності Інституту досліджень сучасного Китаю імені Бориса Курца при КНЕУ. В рамках діяльності Інституту Валерія Євгенівна досліджує актуальні питання економічної співпраці України та Китаю, а також країн Східної та Південно-Східної Азії. Результати наукових досліджень Осадчук В.Є. знаходять своє відображення в аналітичних записках, наукових та науково-популярних статтях.

У поточній роботі Інституту досліджень сучасного Китаю імені Бориса Курца було використано результати наукової роботи Осадчук Валерії Євгенівни на тему: «Вікна можливостей у розвитку торговельно-економічних відносин України та Китаю за умов пандемії Covid-19 та у постпандемічний період», які було викладено в аналітичній записці. Серед основних положень, які було запроваджено Інститутом:

- аналіз торговельно-економічних відносин України та КНР, а також оцінка потенціалу розширення співпраці за пріоритетними галузями економіки;
- бенчмаркінг торговельно-економічних відносин України з країнами Східної та Південно-Східної Азії у розрізі секторів;
- рекомендації щодо поглиблення стратегічної співпраці між Україною та КНР в постпандемічний період.

Особливої уваги заслуговують дослідження Осадчук В.Є. щодо секторальної співпраці України та КНР, зокрема в енергетичній, харчовій промисловості, а також АПК. Саме вищезазначені галузі є пріоритетними для китайської сторони, а також входять в коло інвестиційних інтересів українсько-китайської співпраці.

Директор Інституту досліджень сучасного
Китаю імені Бориса Курца при КНЕУ,
доцент кафедри міжнародної економіки
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана», к.е.н.

О.В. Дробопок

«21» грудня 2020 р.

Довідка
про впровадження основних положень наукового дослідження
Осадчук Валерії Євгенівни
 студентки 4 курсу, спеціальності 051 – Економіка, факультету міжнародної економіки та менеджменту ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

У практичній діяльності ГО «Українська асоціація китаєзнавців» було впроваджено основні положення наукової роботи Осадчук Валерії Євгенівни, зокрема оцінка перспектив та потенціалу галузевої співпраці України та КНР, а також аналіз можливостей українських підприємств АПК на китайському. Результати дослідження знайшли своє відображення в аналітичних публікаціях в журналі «Україна-Китай» та науковому журналі «Китаєзнавчі дослідження».

Положення, які викладено Осадчук В.Є., мають практичну цінність для обґрунтування галузевих напрямів стратегічної співпраці між Україною та КНР. Зазначені пропозиції сприятимуть зміцненню міжнародного торговельно-економічного співробітництва України та Китаю в постпандемічних умовах, а також реалізації зовнішньоторговельних інтересів України.

Президент Української асоціації китаєзнавців,
 доктор філософських наук,
 старший науковий співробітник

В.О. Кіктенко

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Директор Інституту глобальної економічної
 політики
 ДВНЗ «Київський економічний університет
 імені Вадима Гетьмана»
 д.е.н., професор
 О.А. Швиданенко

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Директор Центру розвитку міжнародної
 торгівлі
 ДВНЗ «Київський економічний університет
 імені Вадима Гетьмана»
 д.е.н., професор
 Т.М. Циганкова

Довідка
 про впровадження результатів наукової роботи
 Осадчук Валерії Євгенівни
 на тему: «Вікна можливостей у розвитку торговельно-економічних відносин України та
 Китаю за умов пандемії Covid-19 та у постпандемічний період»

Деканат факультету міжнародної економіки і менеджменту ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» підтверджує, що ряд наукових положень, висновків та рекомендацій науково-дослідної роботи Осадчук В.Є. «Вікна можливостей у розвитку торговельно-економічних відносин України та Китаю за умов пандемії Covid-19 та у постпандемічний період», використовуються у навчальному процесі при викладанні дисципліни бакалаврського рівня факультету міжнародної економіки і менеджменту, а саме:

Тренінг-курс «Економічна дипломатія» (бакалаврський рівень):

- обґрунтування регіональних і субрегіональних інтеграційних перспектив та можливостей співробітництва країн; систематизація методів просування торговельно-економічних інтересів вітчизняного бізнесу за кордоном; розробка та обґрунтування пропозицій щодо формування позицій України у двосторонньому торговельно-економічному переговорному процесі та формуванню позитивного іміджу країни; визначення важливості підтримки і просування експорту, залучення інвестицій та визначення пріоритетних сфер дво- та багатосторонньої дипломатії.

Декан факультету міжнародної
 економіки і менеджменту
 к.е.н., доцент

Ю.М. Солодковський

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХАРЧУВАННЯ ТА ТОРГІВЛІ**

вул. Клочківська, 333, м. Харків, 61051, тел./факс: (057) 337-85-35, тел. (057) 336-89-79
E-mail: hduht@kharkov.com, код ЄДРПОУ 01566330

Довідка.

Статтю авторів О.М. Яценко, М.В. Михайлова, В.Є. Осадчук «Інструменти вдосконалення торговельно-економічного співробітництва України та Китаю за умов пандемії та в пост пандемічний період» прийнято до друку. На даний час стаття знаходиться в редакції на стадії підготовки до друку в збірнику наукових праць «Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг», Вип. 1(33)2021 р.

Проректор з наукової роботи
д-р техн. наук, проф.

В.М. Михайлов